

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE NEERHOFLAAN 22 TE WEMMEL (PROVINCIE VLAAMS-BRABANT)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 742

Rapport opgemaakt door: Sander Pelsmaekers

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

Juli 2018

Dossiernr. 24408

OE: 2018G62

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Neerhoflaan 22 te Wemmel (provincie Vlaams-Brabant)

Auteur

Sander Pelsmaekers

Initiatiefnemer

Bvba Ballon BTC, Decramer Architect

Projectnummer

- 24408 (intern)
- 2018G62 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Aartselaar, juli 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 742

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
V0	11/07/2018	Interne draft
V1	11/07/2018	Externe draft
V2	13/07/2018	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	7
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek.....	8
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie	11
2.2	Toekomstige situatie	12
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	17
3.1	Topografische situering.....	17
3.2	Bodemkundige situering	22
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	28
4.1	Inventarissen onroerend erfgoed	29
4.2	Cartografische bronnen	36
4.3	Recente landschapsveranderingen	42
5	Besluit.....	45
5.1	Interpretatie en datering.....	45
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	46
5.3	Samenvatting	47
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	49
7	Bibliografie	50

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (1:1750) (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	9
Figuur 2: GRB (1:2500) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	9
Figuur 3: Kadasterkaart (1:1500) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Cadgis, 2018).	10
Figuur 4: Orthofoto (1:1500) (grootschalige zomeropname, kleur, 2018) met weergave van de bestaande toestand. (Bron: Geopunt, 2018).	11
Figuur 5: Overzicht van de geplande werken binnen het onderzoeksgebied (1:2500). (Bron: Geopunt, 2018).	12
Figuur 6: Plan met de toekomstige werkzaamheden (1:700). (Bron: Decramer Architect, 2018).	13
Figuur 7: Diepte van de werkzaamheden met de fundering bijgeteld. (Bron: Decramer Architect, 2018).	14
Figuur 8: Snede van de nieuwe tennishal (van zuid naar noord kijkend). (Bron: Decramer Architect, 2018).	15
Figuur 9: Snede van de technische ruimte en twee padelsterreinen (van zuid naar noord kijkend). (Bron: Decramer Architect, 2018).	15
Figuur 10: Profiel van de werkzaamheden (kijkend van oost naar west). (Bron: Decramer Architect, 2018).	16
Figuur 11: Profiel van de padelvelden (kijkend van zuid naar noord). (Bron: Decramer Architect, 2018).	16
Figuur 12: Topografische kaart (1:6000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: NGI, 2018).	17
Figuur 13: DTM (1m) (1:12000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).	18
Figuur 14: Hoogteprofiel noord-zuid. (Bron: Geopunt 2018).	19
Figuur 15: Hoogteprofiel west-oost. (Bron: Geopunt 2018).	20
Figuur 16: Hillshade met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, ABO nv, 2018).	21
Figuur 17: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:8000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	22
Figuur 18: Twee boringen (5 en 2) die zijn uitgevoerd op het onderzoeksgebied. (Bron: Decramer Architect, 2018).	23
Figuur 19: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type). (Bron: Geopunt, 2018).	24
Figuur 20: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:15000) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt, 2018).	24
Figuur 21: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2018).	25
Figuur 22: Bodemerosiekaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2018).	26
Figuur 23: Bodemgebruikskaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	27
Figuur 24: Tabel met geraadpleegde bronnen	28

Figuur 25: De erfgoedwaarden met betrekking tot het onderzoeksgebied. (1:15000). (Bron: IOE, 2018).	29
Figuur 26: Weergave (1:15000) van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed in de omgeving van het studiegebied. (Bron: IOE, 2018).	31
Figuur 27: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het onderzoeksgebied.	31
Figuur 28: Alle CAI-meldingen (1:18000) binnen een straal van 1500 meter. (Bron: CAI, 2018).	32
Figuur 29: CAI-meldingen (focus op steentijd) ten westen van het onderzoeksgebied. (Bron: CAI, 2018).	32
Figuur 30: overzichtstabel CAI.	34
Figuur 31: Bekrachtigde (archeologie)nota's in de nabijheid van het onderzoeksgebied. (Bron: OE, 2018).	35
Figuur 32: Fricxkaart (1:45000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	36
Figuur 33: Ferrariskaart (1:10000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	37
Figuur 34: Atlas der Buurtwegen (1:8000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	38
Figuur 35: Vandermaelen kaart (1:8000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	39
Figuur 36: Poppkaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).	40
Figuur 37: Orthofotomozaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1971) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).	42
Figuur 38: Orthofotomozaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1991) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).	43
Figuur 39: Orthofotomozaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (2000-2003) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).	43
Figuur 40: Orthofotomozaïek (1:2000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (2017) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).	44
Figuur 41: Diepte van de werkzaamheden met de fundering bijgeteld. (Bron: Decramer Architect, 2018).	46

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Neerhoflaan, Wommel, Vlaams-Brabant, Tennisclub, Padelveld, Nivelleren, Fundering

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2018G62
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Neerhoflaan 22
- Postcode:	1780
- Fusiegemeente:	Wommel
- Land:	België
Lambertcoördinaten (1972; EPSG:31370)	Xmin: 145 598,17 m - 177 950,02 m Xmax: 145 660,07 m - 177 988,35 m Ymin: 145 587,05 m - 178 196,86 m Ymax: 145 675,35 m - 178 221,61 m
Kadaster	
- Gemeente:	Wommel
- Afdeling:	WEMMEL 1AFD
- Sectie:	A
- Percelen:	22005A0358/00W000 22005A0361/00B000 22005A0361/00C000 22005A0361/00D000 22005A0360/00F000 22005A0363/00F000 22005A0363/00E000 22005A0363/00H000 22005A0363/00L000
Onderzoekstermijn	Juli 2018
Thesaurus	Neerhoflaan, Wommel, Vlaams-Brabant, Tennisclub, Padelveld, Nivelleren, Fundering

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch archief, dat potentieel aanwezig is op een terrein, is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

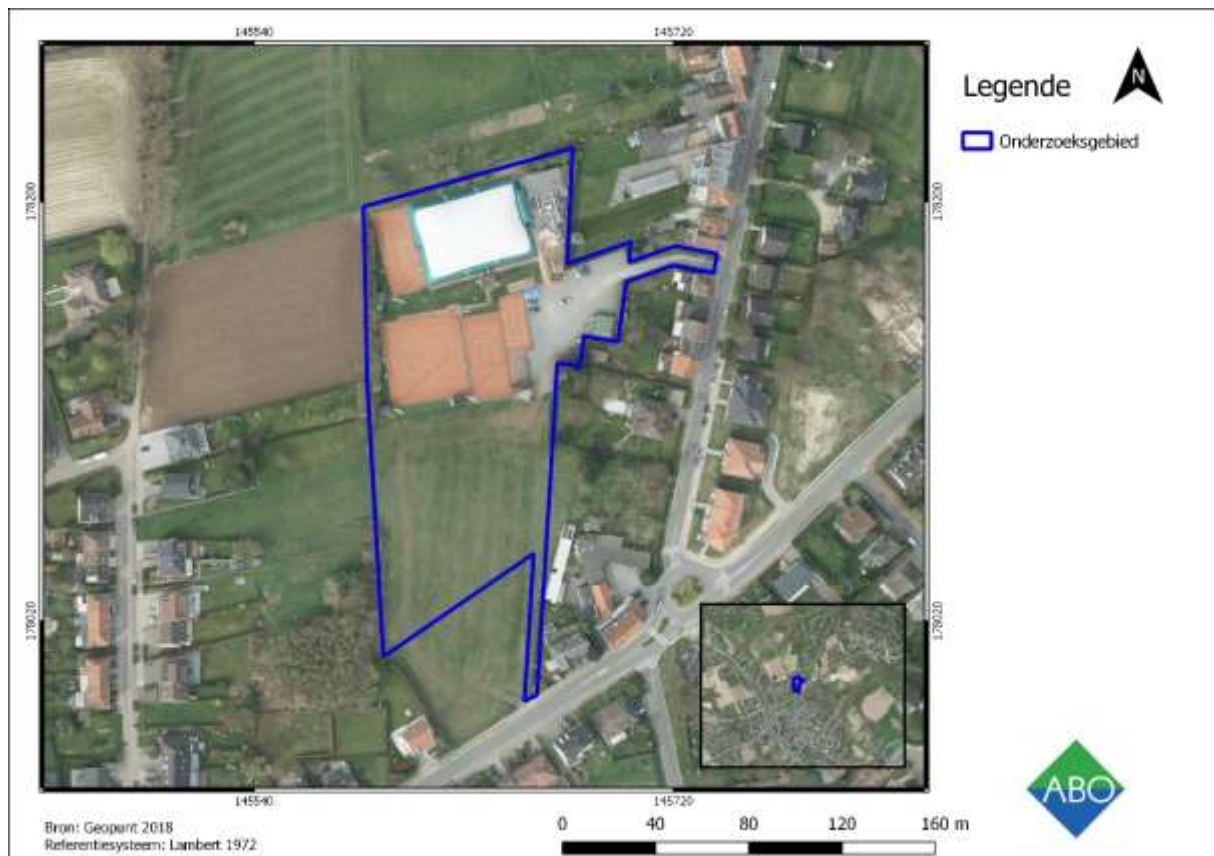
1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

De beoogde werkzaamheden om een overdekte tennishal, drie padelvelden en een bijhorende parking te realiseren worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Het onderzoeksgebied is noch in een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt noch in een archeologische zone gelegen. Doordat het onderzoeksgebied (oppervlakte 16.224 m²) zich gedeeltelijk bevindt in recreatiegebied, de perceeloppervlakte de 3.000 m² overschrijdt en de bodemingreep de 1.000 m² overschrijdt, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1 Onroerend Erfgoeddecreet).

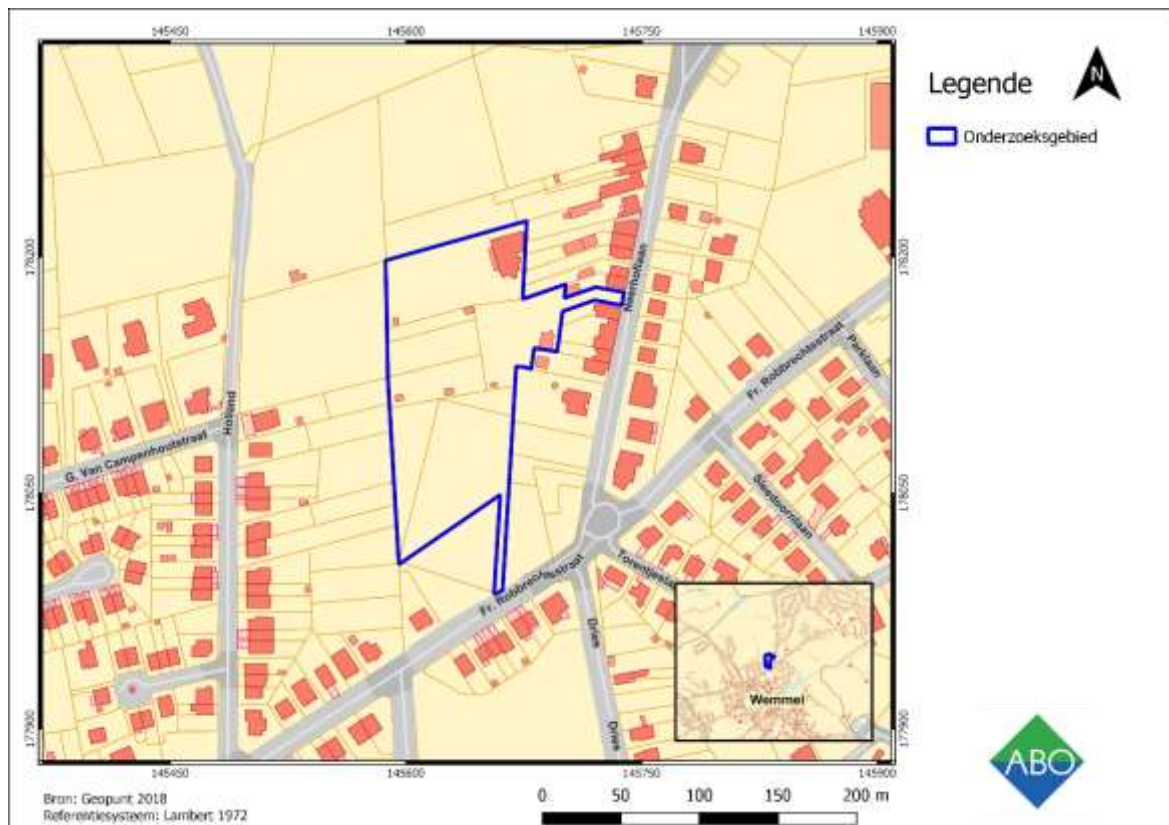
De eigenaar van de bouwgrond laat op dit moment nog geen archeologisch vooronderzoek toe op het studiegebied (zie bijgeleverd document). Deze archeologienota wordt daarom in uitgesteld traject voorzien.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

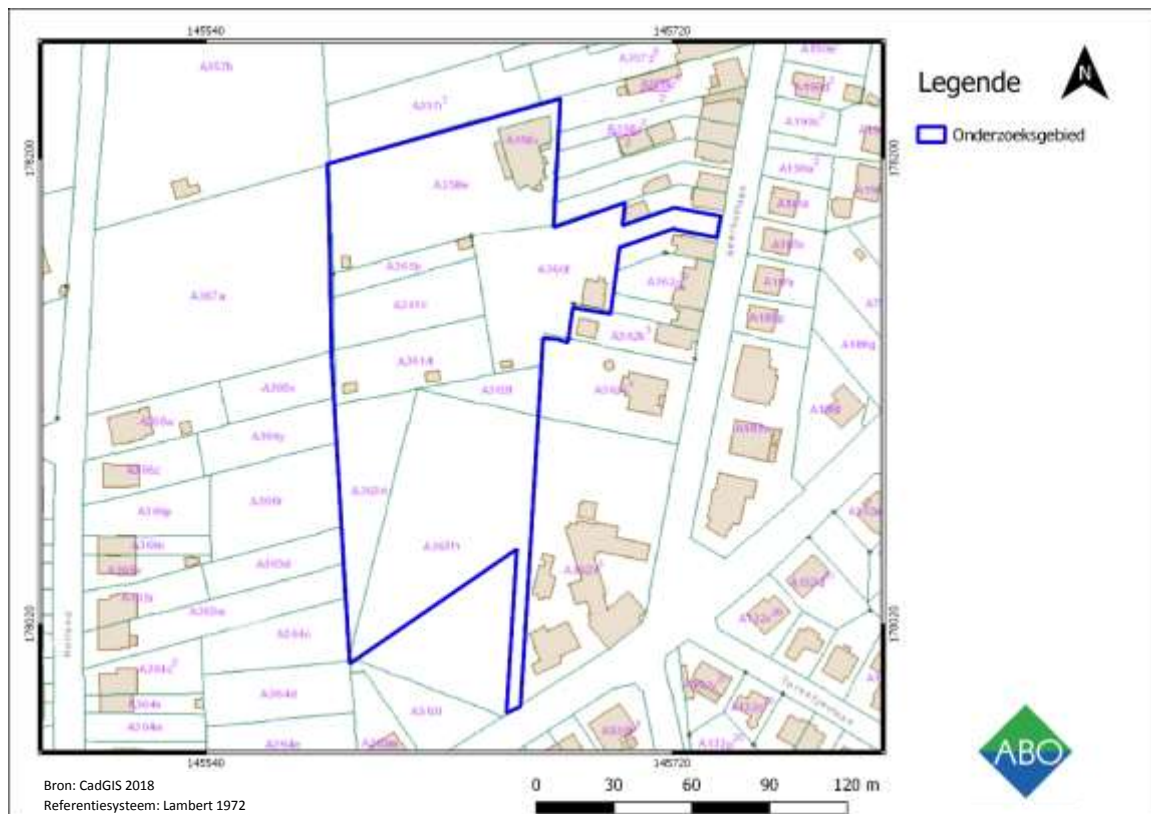
Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Neerhoflaan 22 te Wemmel, een faciliteitengemeente in de rand van Brussel. Het terrein bestaat op dit moment deels uit een tennisclub, die gelegen is op percelen 22005A0358/00W000, 22005A0361/00B000, 22005A0361/00C000, 22005A0361/00D000 en 22005A0360/00F000. De ingang van deze club is gelegen aan de Neerhoflaan zelf. Ten zuiden van de club zijn er ter hoogte van de Fr. Robbrechtsstraat enkele percelen waar de werken zullen plaatsvinden, namelijk 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0361/00D000 en 22005A0363/00L000. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt 16.224 m². In de ruimere omgeving is de kern van Wemmel gelegen, niet ver van de snelweg E19.

Figuur 1: Luchtfoto (1:1750) (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

Figuur 2: GRB (1:2500) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

Figuur 3: Kadasterkaart (1:1500) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Cadgis, 2018).

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Figuur 4: Orthofoto (1:1500) (grootschalige zomeropname, kleur, 2018) met weergave van de bestaande toestand. (Bron: Geopunt, 2018).

2.1.1 ZONE TENNISCLUB

De zone bestaat uit de volgende percelen (zie Figuur 3):

22005A0358/00W000	22005A0361/00B000	22005A0361/00C000	22005A0361/00D000
22005A0360/00F000			

Hier is momenteel een tennisclub aanwezig met een clubhuis, conciërgewoning, technische lokalen, materiaallokalen en Belgacomcabines. Verder zijn er zeven tennisvelden en twee oefenterreinen aanwezig. Drie van deze velden worden overdekt met een tijdelijke ballonconstructie die tussen april en september wordt opgericht. Verder is er op het terrein een parking aanwezig met ongeveer 44 plaatsen. De verharding bestaat uit een laag kiezels. Voor fietsen zijn er momenteel 3 stalplaatsen voorzien.

Er zijn geen werkzaamheden gepland in deze zone, behalve de inrichting van drie zeer kleine groenzones (ca. 90 m² in totaal) op het oostelijk perceel 22005A0360/00F000. De nieuwe structuren worden gerealiseerd op de percelen die in de andere zone gelegen zijn.

2.1.2 ZONE UITBREIDING

Deze zone bestaat uit de volgende percelen:

22005A0363/00F000	22005A0363/00E000	22005A0363/00H000	22005A0363/00L000
22005A0361/00D000	22005A0360/00F000 (enkel 3 groenzones)		

De bouwplaats is op dit moment braakliggend terrein, gelegen tussen de Neerhoflaan in het oosten en de Frans Robbrechtsstraat in het zuiden. Het gebied bestaat nagenoeg volledig uit grasland en kent op dit ogenblik geen bebouwing.

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

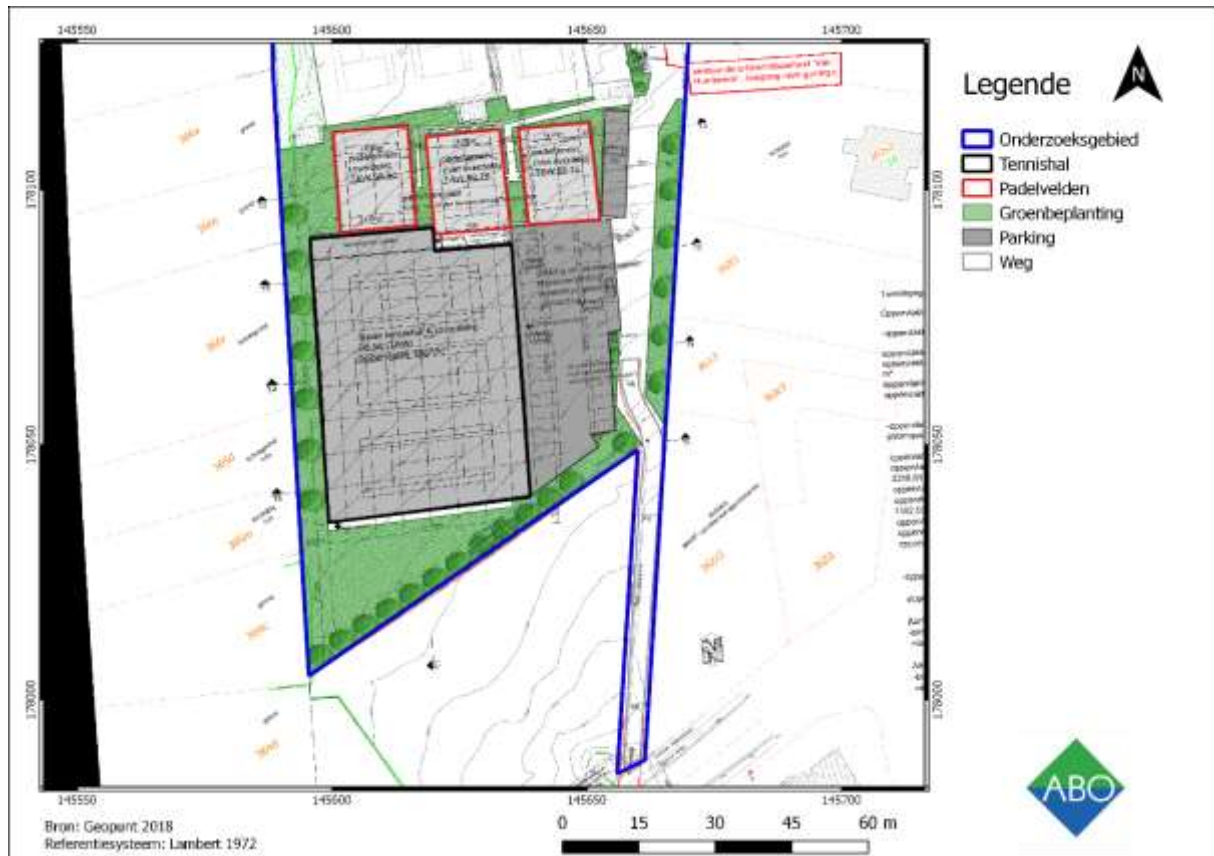
Figuur 5: Overzicht van de geplande werken binnen het onderzoeksgebied (1:2500). (Bron: Geopunt, 2018).

2.2.1 TENNISHAL

Op percelen 22005A0363/00E000 en 22005A0363/00H000 wordt een nieuwe tennishal gerealiseerd met een totale oppervlakte van 1.997 m². Dit recreatief gebouw zal bestaan uit drie tennisvelden, een technisch lokaal en een lokaal voor materiaal. Verder telt de structuur één bouwlaag met een zadeldak en geen kelder. De hoofdingang bevindt zich in de oostgevel van het gebouw, maar er zal ook een nooduitgang in het zuiden komen. Het materiaallokaal is ook via een ingang en bijhorend hellend vlak te bereiken in het oosten.

De vloer van de tennishal komt op een diepte van 96,50 mTAW (+0,50 meter steenslagfundering) te liggen. Aangezien het terrein op dit moment afhelt van 98,75 mTAW in het noordwesten (aan de technische ruimte) tot 96,00 mTAW in het zuiden, bereikt de tennishal een diepte van 2,25 m-mv

(+0,50 meter steenslagfundering) op het diepste punt en 0,50 m+mv (+0,50 meter steenslagfundering) op het minst diepe punt. Hierbij moeten ook nog de muurfunderingen geteld worden, die een totale diepte van 1,00 meter hebben. Hierdoor komt de diepte van de tennishal tussen de 3,25 m-mv en 0,50 m-mv te liggen, maar enkel aan de omliggende muren. Onder het plein zelf is er de steenslagfundering van 0,50 meter diepte voorzien en komt de diepte dus tussen 0,50 m+mv en 2,75 m-mv.

Figuur 6: Plan met de toekomstige werkzaamheden (1:700). (Bron: Decramer Architect, 2018).

2.2.2 PADELTERREINEN

Op percelen 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000 en 22005A0361/00D000 worden drie nieuwe padelterreinen voorzien. Padel is een alternatieve racket- en balsport die gebaseerd is op tennis en squash. Elk terrein heeft een afmeting van 14 op 20 meter, waardoor de totale oppervlakte op 840 m² komt.

De drie padelterreinen komen hoger te liggen dan het bestaande maaiveld. Het meest westelijke terrein komt op 99,50 mTAW, ongeveer 0,50-0,80 m+mv. De twee oostelijke terreinen komen op 98,75 mTAW, ofwel tussen 0,50-1,00 m+mv. Tel daarbij de fundering van 0,50 meter diepte en het totale niveau van de padelterreinen komt tussen 00,00 m+mv en 0,50 m+mv.

2.2.3 PARKING EN WEG

De nieuwe parking ten oosten van de tennishal wordt aangelegd in een waterdoorlatend materiaal (kiezels). In totaal worden er 45 nieuwe plaatsen voorzien. De oppervlakte bedraagt ca. 966 m². Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij het niveau van de tennishal en het bestaande terrein wordt er gewerkt met een steenslagfundering van 0,50 meter diepte. De parking de ondergrond zal dus tot 0,50 m-mv verstoren. Daarnaast komt er ook nog een weg die de tennishal met de Frans Robbrechtsstraat

verbindt. Deze heeft een oppervlakte van ca. 300 m². De steenslagfundering voor de weg zal ook op 0,50 m-mv komen.

2.2.4 GROENZONE

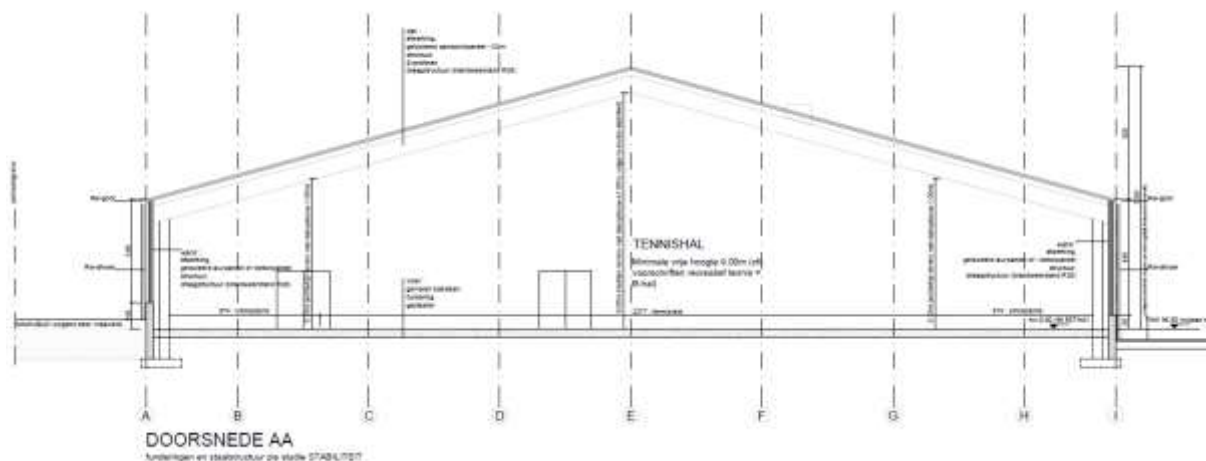
De nieuw aan te leggen groenzone heeft een totale oppervlakte van ca. 1.900 m². Ook hier wordt geen aanpassing van het bestaande terrein verwacht. Wel worden er in totaal 34 stuks hoge beplanting voorzien. Het planten van deze bomen zal ongetwijfeld een verstoring van de bodem met zich meebrengen, zij het in een beperkte en verspreide mate (0,25 m² oppervlakte en 0,50 meter diepte per boom).

2.2.5 CONCLUSIE

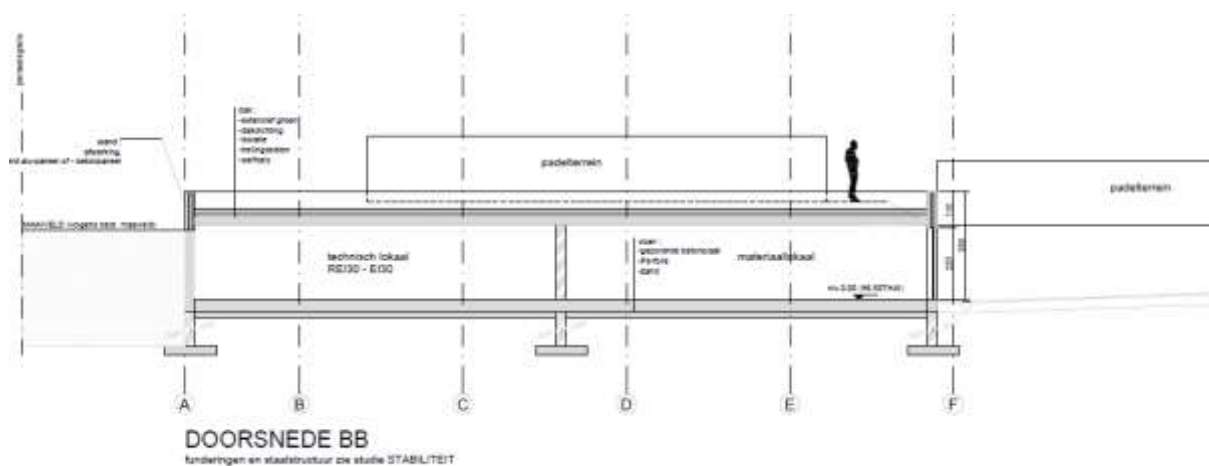
Op de onderstaande figuur staan alle bodemingrepen weergegeven. Hier is de diepte van de fundering ook reeds bijgeteld. Het gaat hier dus over de maximale afgraving of ophoging, afhankelijk van de werkzaamheden.

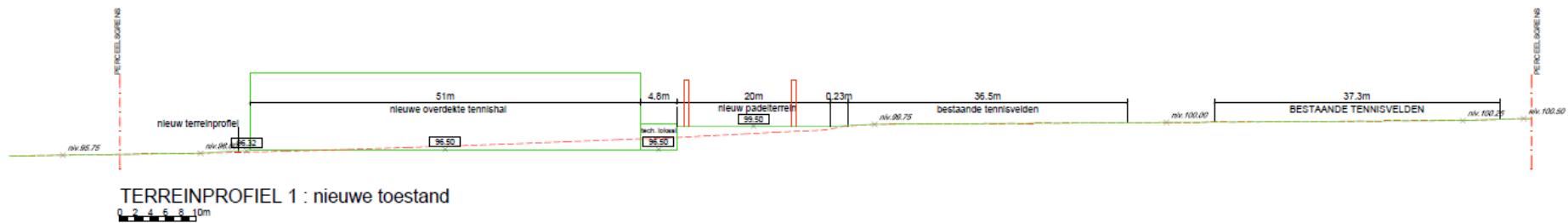
Figuur 7: Diepte van de werkzaamheden met de fundering bijgeteld. (Bron: Decramer Architect, 2018).

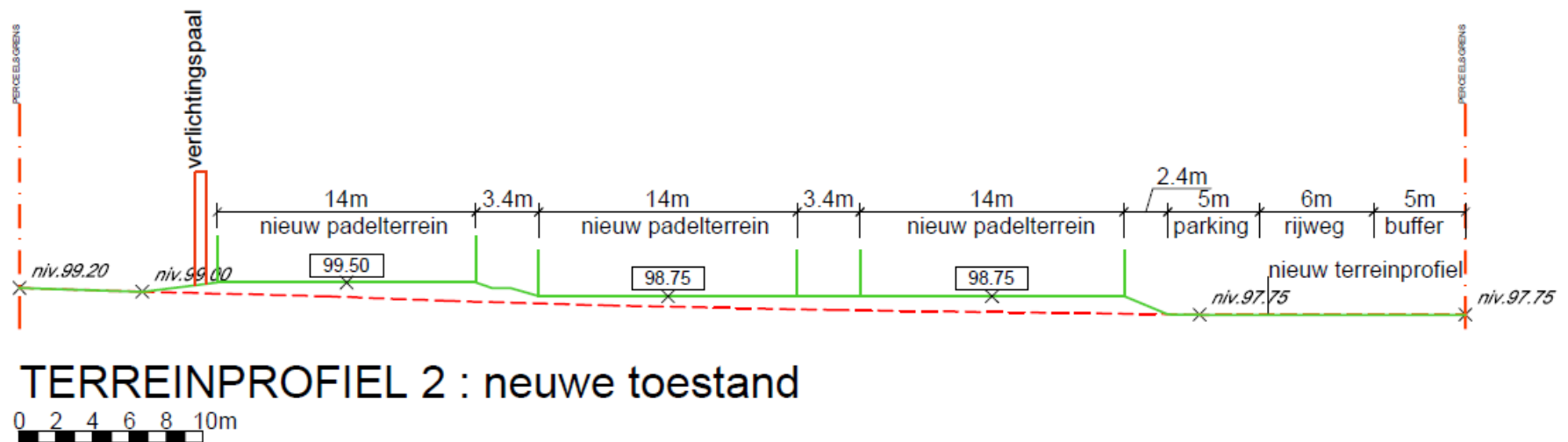
Figuur 8: Snede van de nieuwe tennishal (van zuid naar noord kijkend). (Bron: Decramer Architect, 2018).

Figuur 9: Snede van de technische ruimte en twee padelterreinen (van zuid naar noord kijkend). (Bron: Decramer Architect, 2018).

Figuur 10: Profiel van de werkzaamheden (kijkend van oost naar west). (Bron: Decramer Architect, 2018).

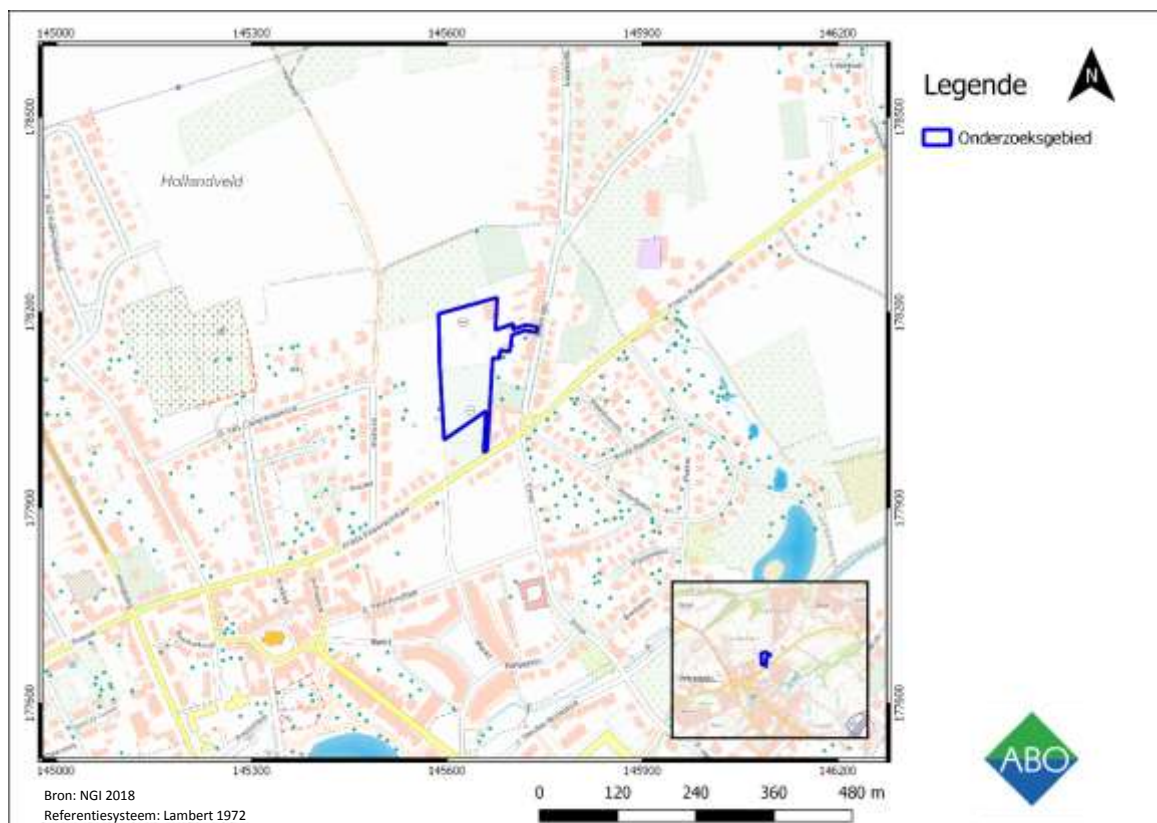
Figuur 11: Profiel van de padelvelden (kijkend van zuid naar noord). (Bron: Decramer Architect, 2018).

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de Brusselse Tennisclub (BTC) aan de Neerhoflaan 22 te Wemmel. De betrokken percelen zijn niet ver van het dorpscentrum gelegen, ter hoogte van de Frans Robbrechtsstraat in het zuiden en Holland in het westen. Nabije wijken zijn Ziekhuizen, Hollandveld, Windberg en Beverbos. Wemmel is een faciliteitengemeente die in de rand van Brussel gesitueerd is. Dit betekent dat de Brusselse Ring of R0 zeer nabij gelegen is. Aangrenzende randgemeentes zijn Asse, Merchtem, Meise en Grimbergen. De omgeving van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door enkele beken zoals de Maalbeek in het zuiden en de Hammervonnisbeek in het noorden.

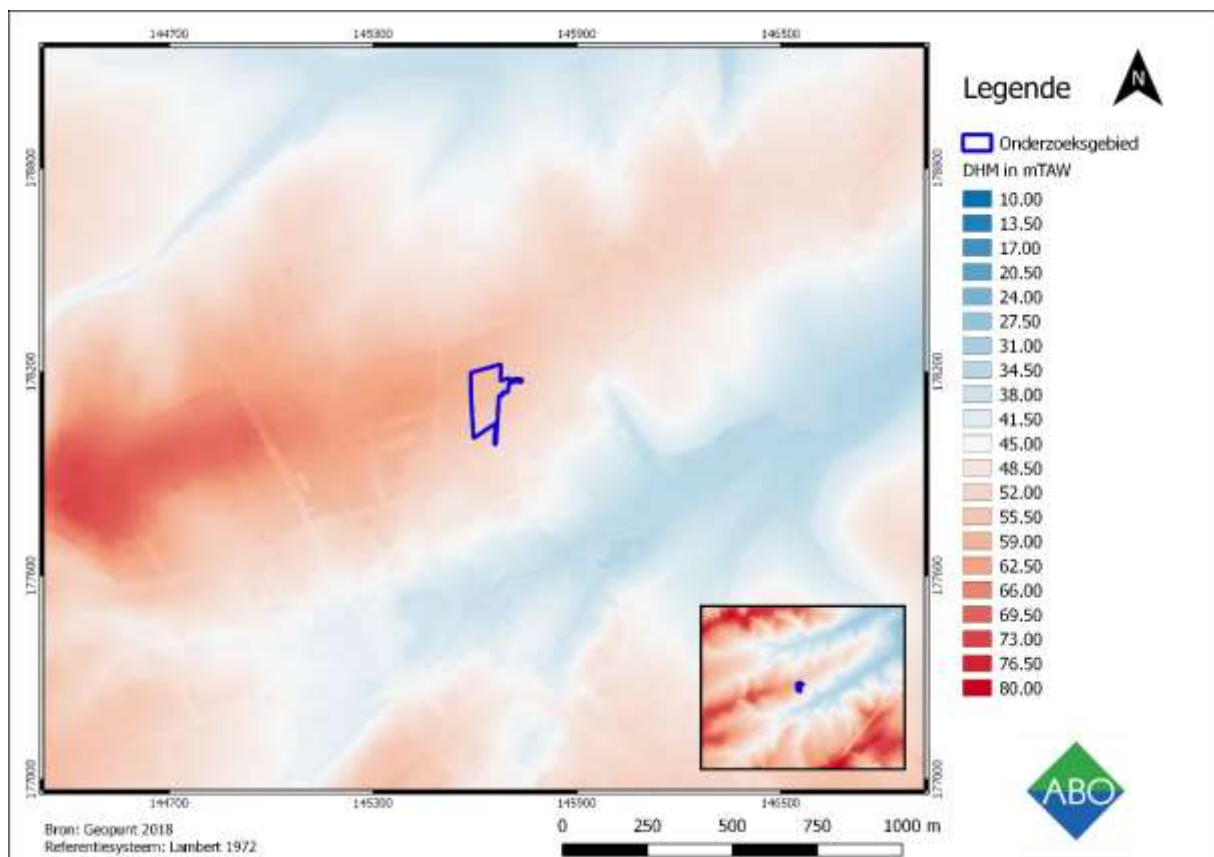
Figuur 12: Topografische kaart (1:6000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: NGI, 2018).

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een van de vele uitlopers van twee heuvelruggen die de gemeente doorkruisen van west naar oost (Figuur 13). Het gaat hier om de Hasseltberg die in het noorden en noordwesten loopt en de Keienberg die vooral in het zuiden te vinden is. Hierdoor is de streek eerder heuvelachtig met verschillende dalen die zijn gevormd door de aanwezige beken. Ten noorden en ten zuiden van de betrokken percelen is het landschap uitgesneden door de Maalbeek en de Hammervonnisbeek. Het onderzoeksgebied loopt van noord naar zuid af met een hoogte tussen 57,00 mTAW en 53,00 mTAW. Ook van west naar oost is er een verval van 58,00 mTAW tot 54,00 mTAW¹.

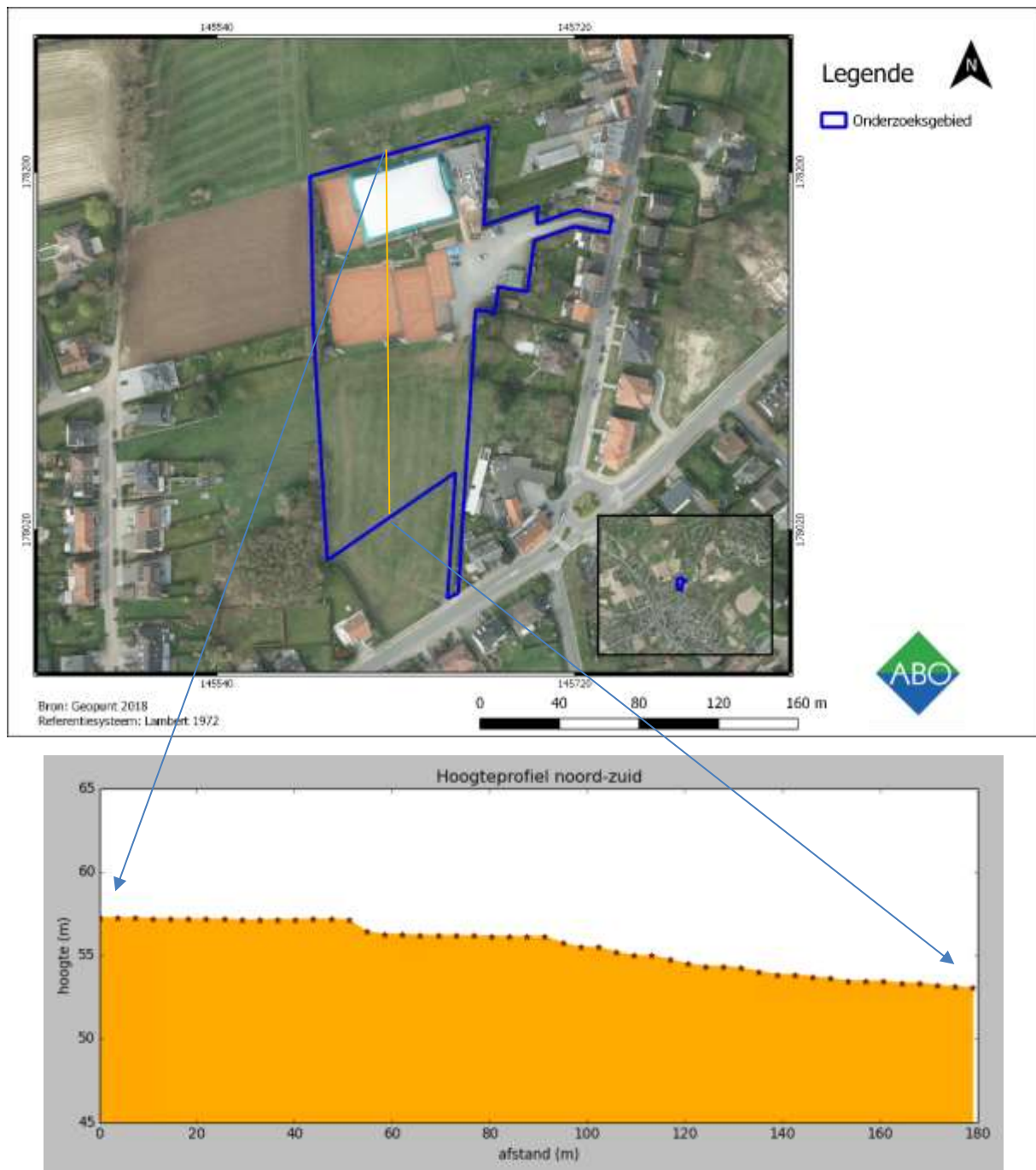
De hoogteprofielen (Figuur 14; Figuur 15) geven dit verloop meer in detail aan. Het noorden van het terrein komt op een hoogte van 58,77 mTAW en daalt richting zuiden dan tot 53,04 mTAW. In het westen wordt een hoogte van 58,54 mTAW opgemeten, terwijl in het oosten een hoogte van 54,36 mTAW bereikt wordt.

De heuvelachtigheid van het terrein kan een invloed hebben op het erosiepotentieel en het colluvium; beide belangrijke factoren voor een intacte of in-situ bewaring van archeologisch materiaal.

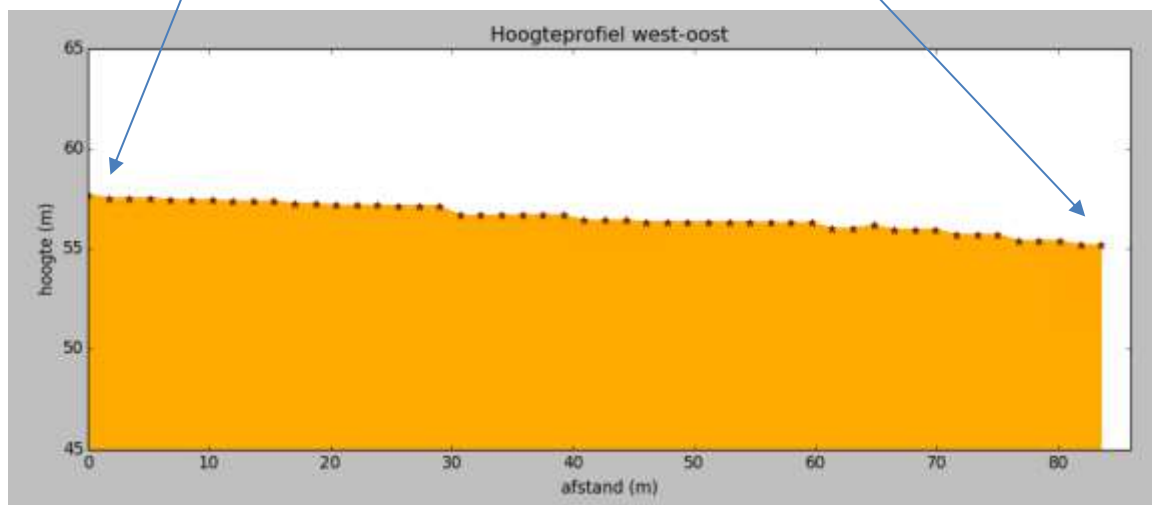
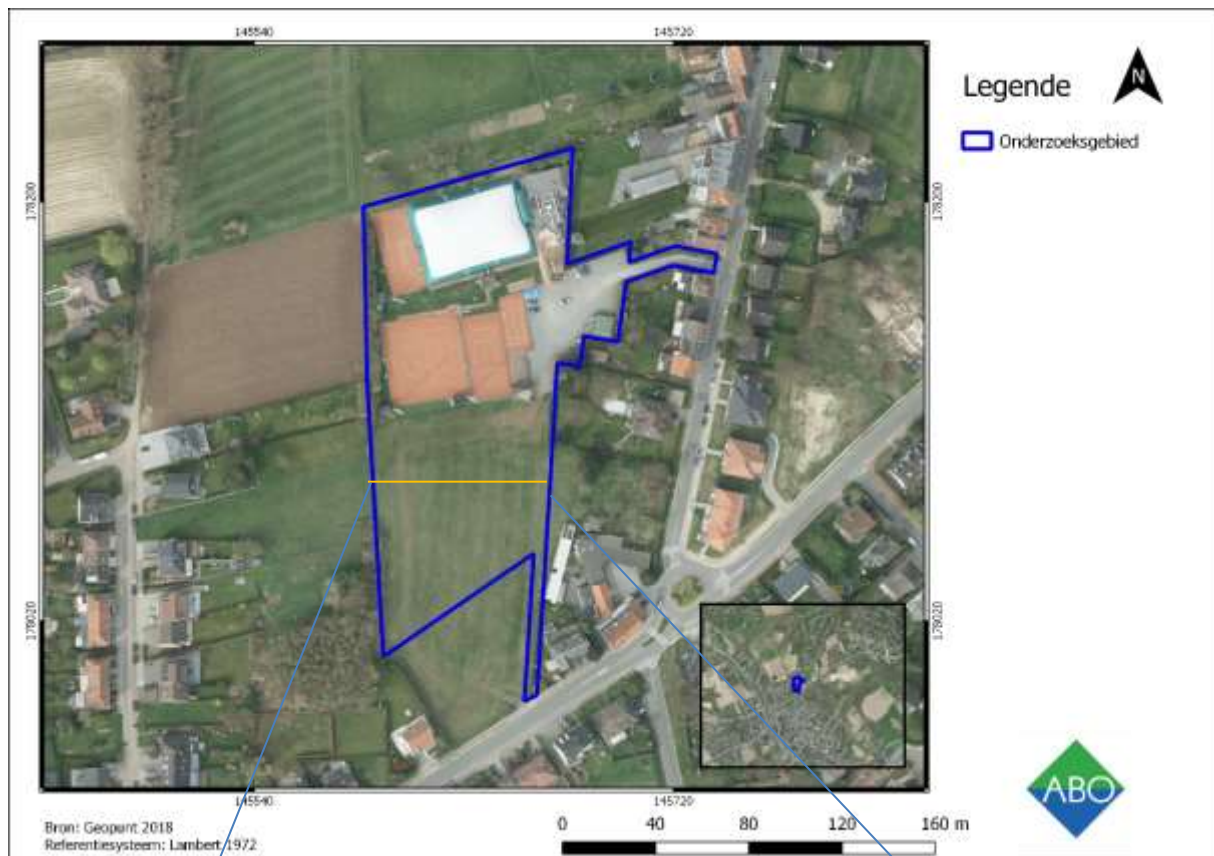

Figuur 13: DTM (1m) (1:12000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

¹ Bij het bespreken van de hoogtewaarden voor het terrein bij de toekomstige situatie (zie 2.2) en de landschappelijke ligging (zie 3.1) dienen we te vermelden dat er een verschil van 40 meter werd opgemerkt. De hoogtes voor het terrein gebaseerd op de beschikbare kaarten (50 à 60 mTAW) wijkt af van de door de landmeter geregistreerde cijfers (90 à 100 mTAW). Voor de bespreking in de archeologienota werden de verifieerbare hoogtes op basis van de kaartmodellen gebruikt.

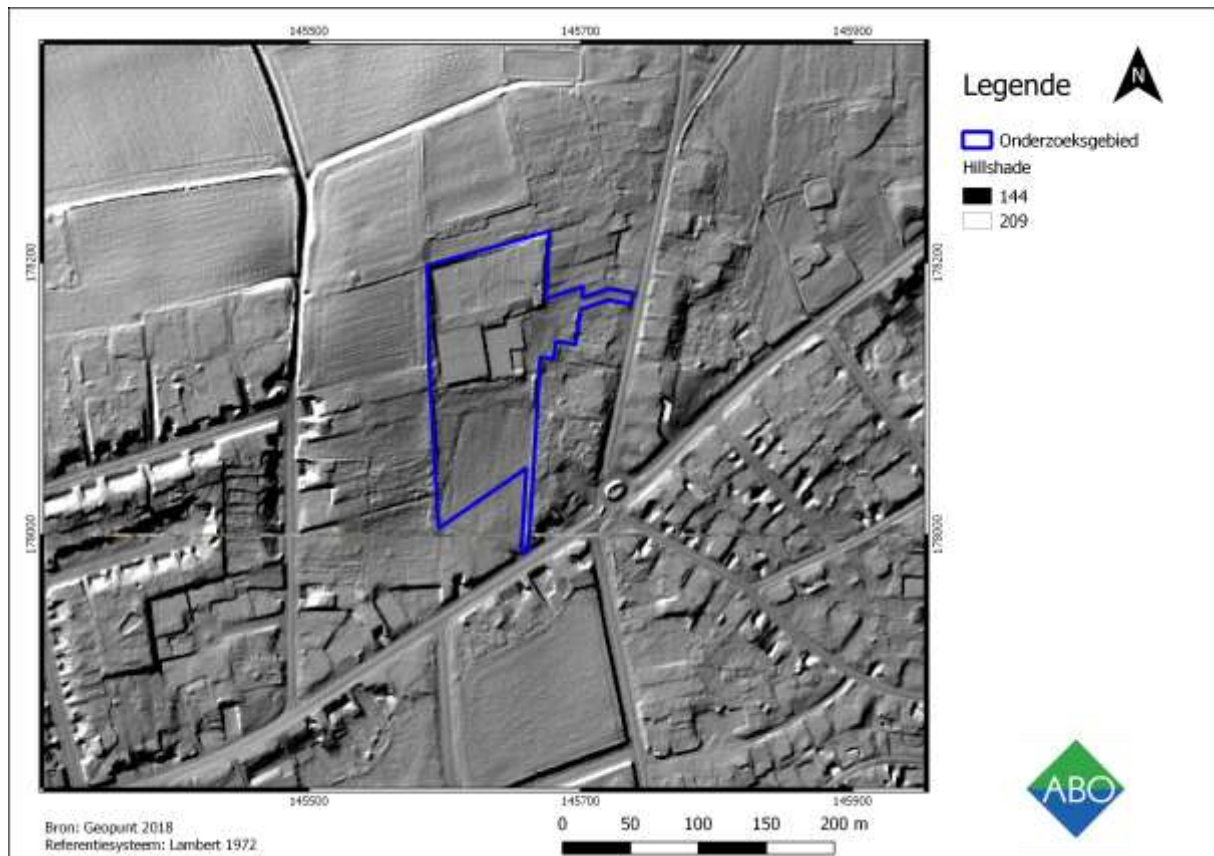
Figuur 14: Hoogteprofiel noord-zuid. (Bron: Geopunt 2018).

Figuur 15: Hoogteprofiel west-oost. (Bron: Geopunt 2018).

3.1.3 HILLSHADE

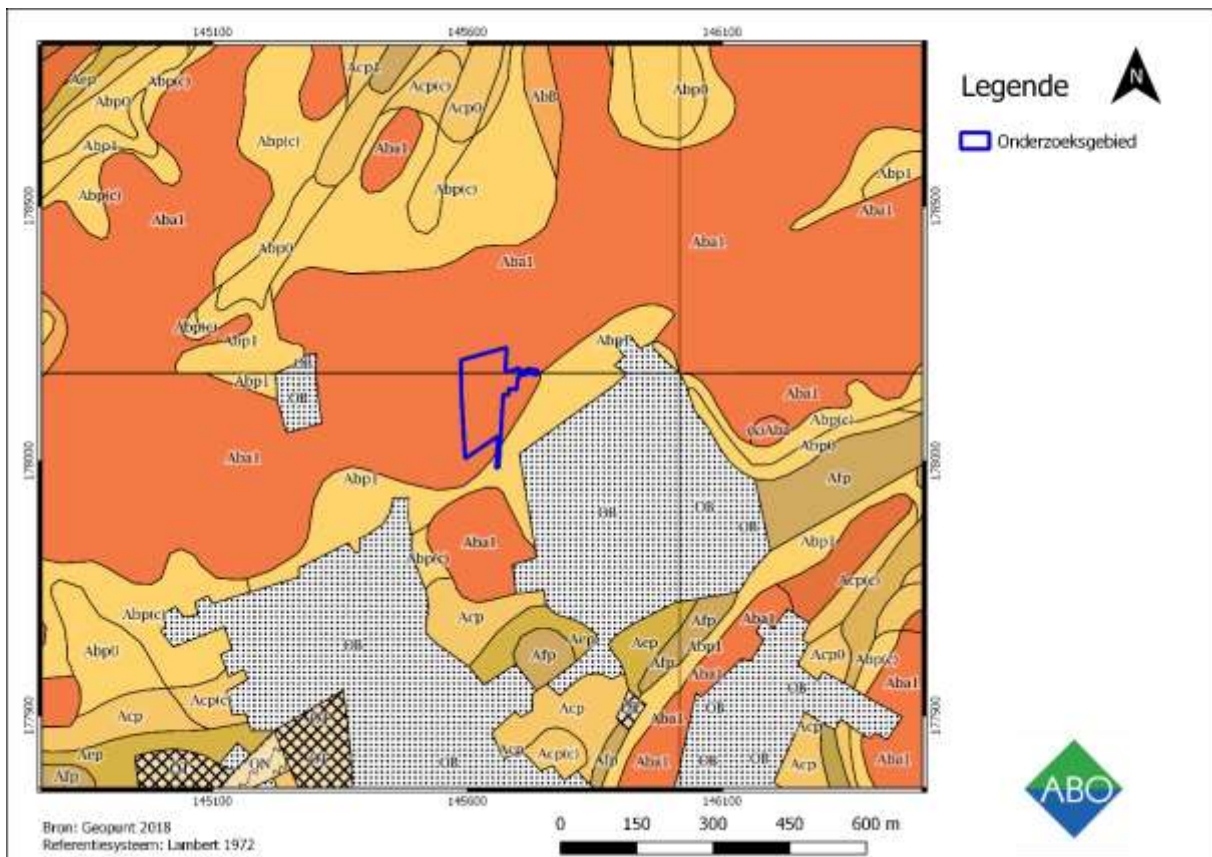
Op de hillshade kaart staan voornamelijk bestaande structuren aangegeven, zoals de drie centraal gelegen tennispleinen en in mindere mate de noordelijke velden. De percelen ter hoogte van de nieuwe tennishal vertonen weinig glooiing, op een westelijk gelegen gracht na die de perceelsgrens aanduidt. De zuidelijk gelegen Frans Robbrechtsstraat is wel opvallend lager gelegen dan het onderzoeksgebied.

Figuur 16: Hillshade met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, ABO nv, 2018).

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

Figuur 17: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:8000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

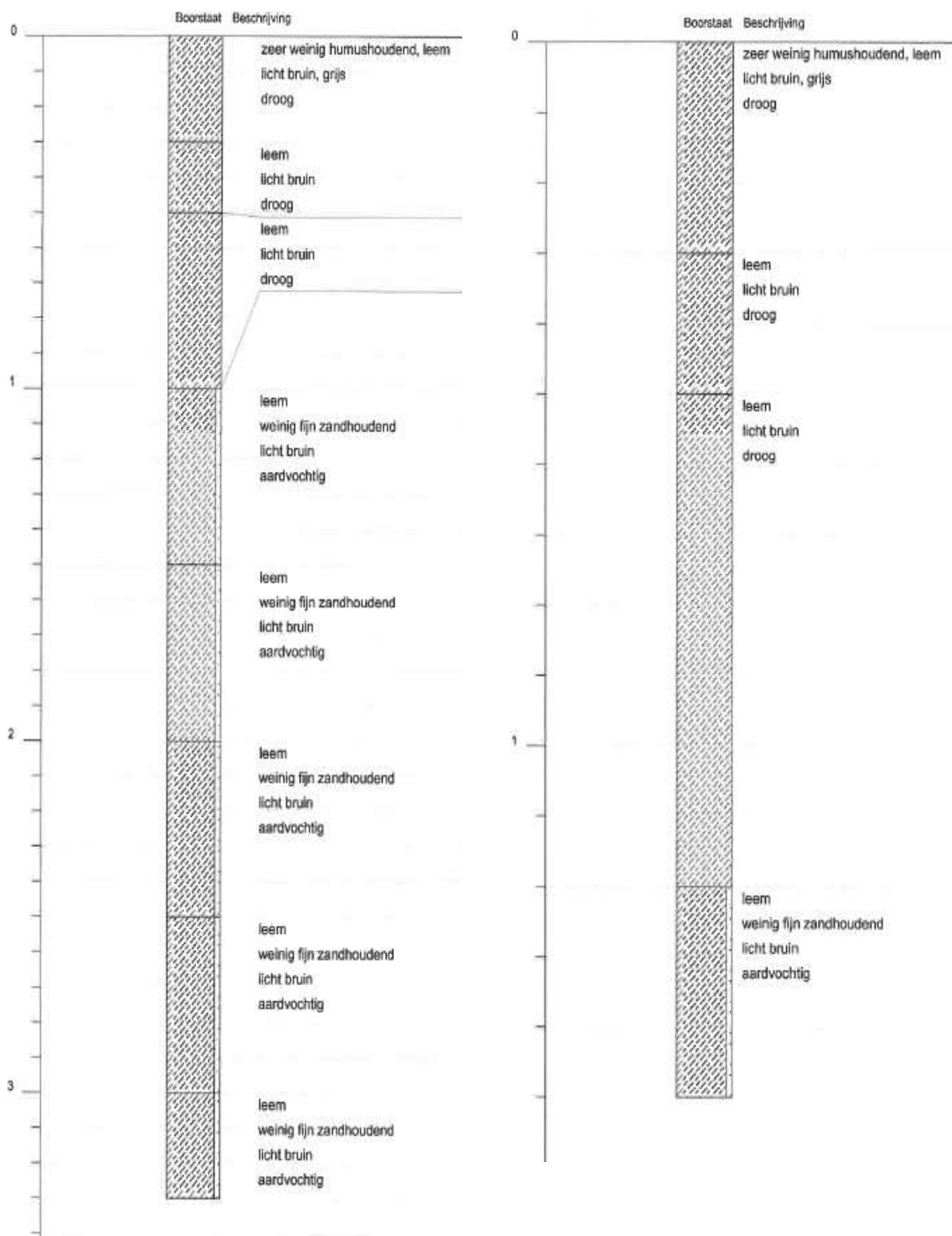
Het onderzoeksgebied wordt grotendeels gekarteerd als een droge leembodem met textuur B-horizont (**Aba1**). Dit profiel heeft een donkerbruine en humushoudende A-horizont met daaronder een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B-horizont. De Bt is bruin zwaar leem met kleihuidjes. Geleidelijk aan neemt de bruine kleur af met de diepte en wordt de bodem geliger. Op hellende terreinen zijn deze bodems gevoelig voor erosie.

Meer naar het zuiden komt ook wat droge leembodem zonder profiel voor (**Abp1**). Dit profiel komt voor in colluviale droge leemdepressies. De gronden bestaan dan ook uit geërodeerd leemmateriaal dat afkomstig is van hoger liggende stukken. Op de hoogtekarte is zichtbaar dat het terrein ook werkelijk afloopt in deze richting.

Verder naar het zuiden komt veel bebouwde zone voor (**OB**). Hier was het niet meer mogelijk om het originele bodemprofiel te karteren omwille van eerder menselijk ingrijpen. Sterk bebouwde zones zijn hier een goed voorbeeld van.

Enkele boringen die zijn uitgevoerd door Verbeke bvba voor de funderingsmetingen bevestigen de bodemkaart. De A-horizont bestaat voornamelijk uit zeer weinig humushoudend leem dat lichtbruin en droog is. Daaronder komt lichtbruine leem voor en tenslotte leem dat weinig fijn zandhoudend is. De boringen geven ook aan dat de bodem waarschijnlijk niet verstoord is, aangezien er geen melding is van antropogeen materiaal of andere indicaties in stratigrafie. De boorbeschrijvingen komen echter

uit een oriënterend booronderzoek en er wordt geen specifieke informatie aangereikt over de bodemopbouw. Hierdoor kan het zijn dat er bij verder archeologisch onderzoek eerst opnieuw landschappelijk moet geboord worden om de specifieke onderzoeksvragen in het kader van een archeologisch assessment correct te beantwoorden.

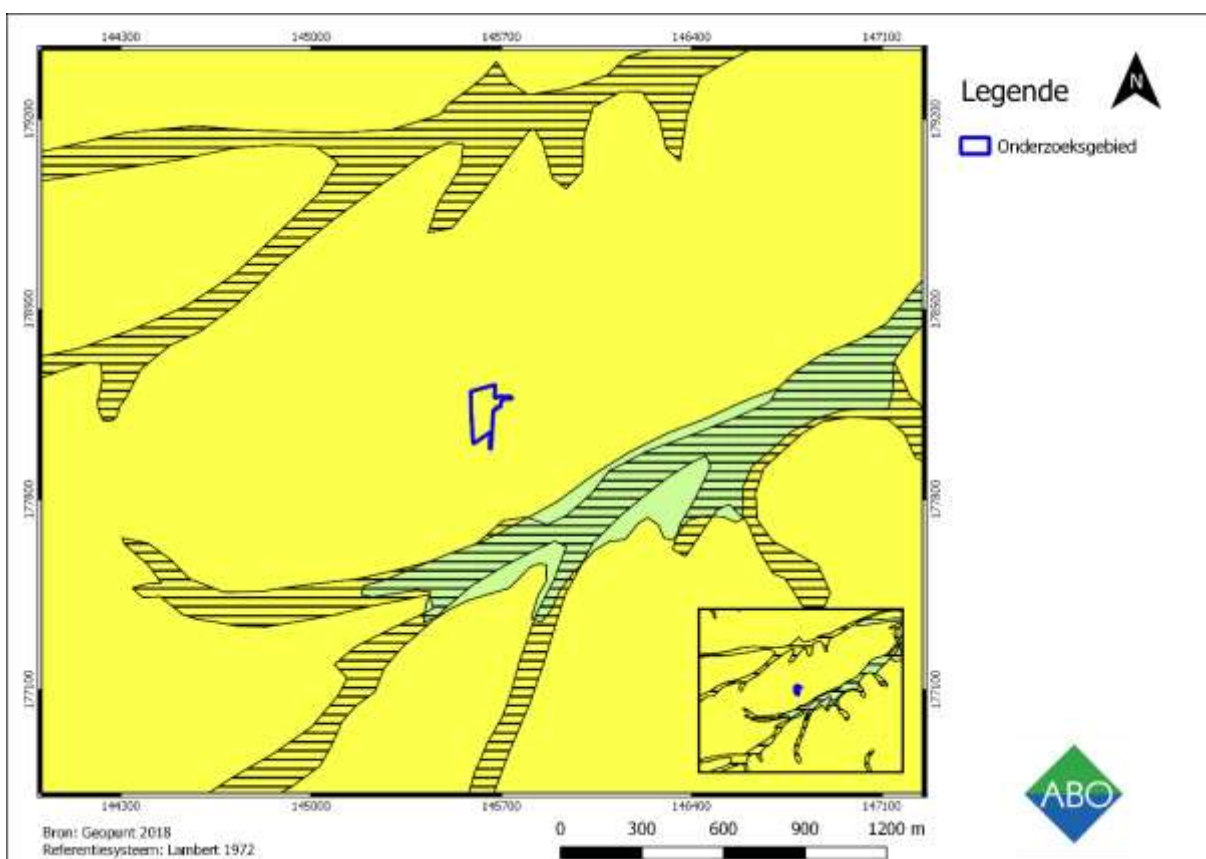

Figuur 18: Twee boringen (5 en 2) die zijn uitgevoerd op het onderzoeksgebied. (Bron: Decramer Architect, 2018).

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 19: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type). (Bron: Geopunt, 2018).

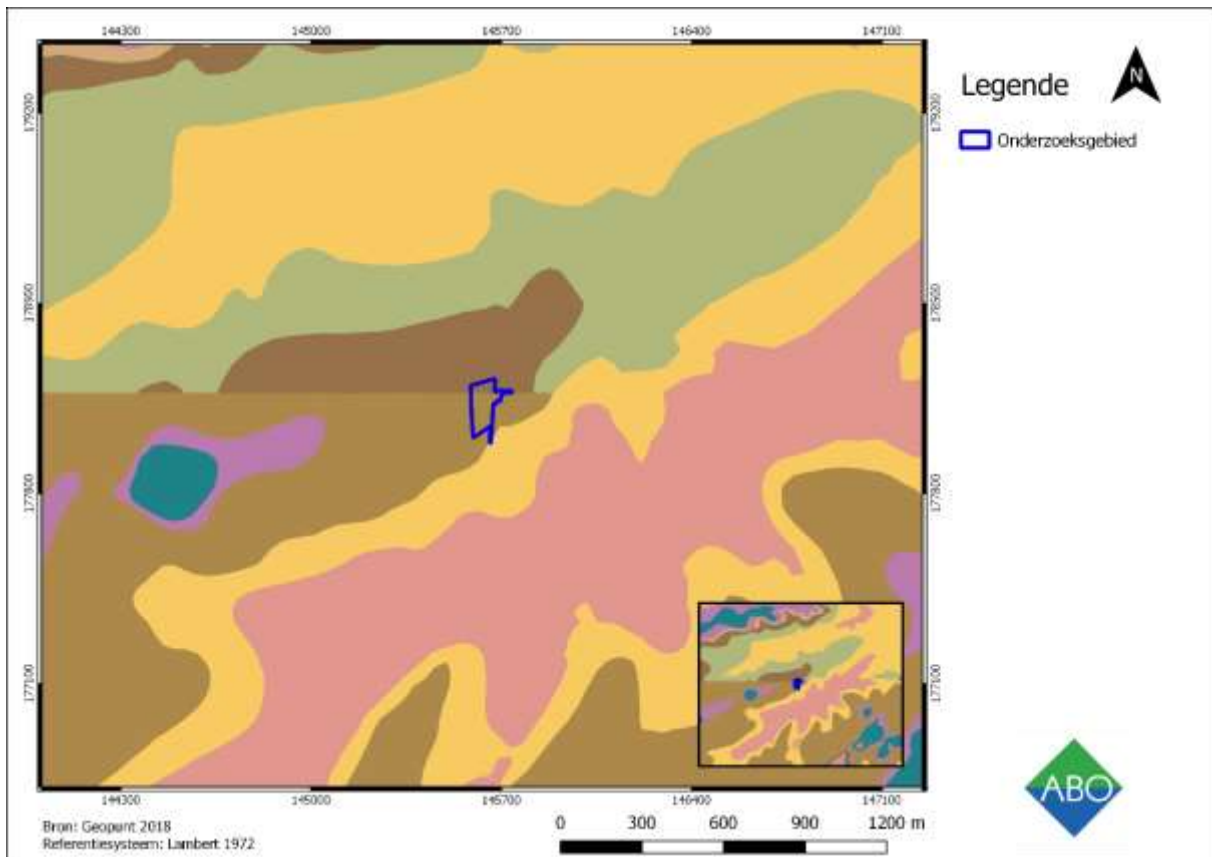

Figuur 20: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:15000) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt, 2018).

Ter hoogte van het studiegebied bestaat de bodemsequentie uit eolisch zand (ELPw) en leem uit het Weichseliaan en/of hellingsafzetting uit het Quartair (HQ) (**Type 2**). Een dergelijke sequentie heeft een relatief klein inherent archeologisch potentieel voor steentijdmateriaal. De zandige opduikingen, die

gevormd werden bij het deponeren van dekzanden en Loess en de aantrekkingspolen voor paleolithische en mesolithische bewoning waren, werden namelijk niet bedekt door later sediment, zoals bijvoorbeeld wel het geval in de Vlaamse Vallei (zie bv. Crombé 2006). Gezien de geringe aanwezigheid van neolithische vondsten (zie 4.1.4) is het mogelijk dat er zich meer archeologische resten bevinden in deze lagen, als ze niet vernield zijn.

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

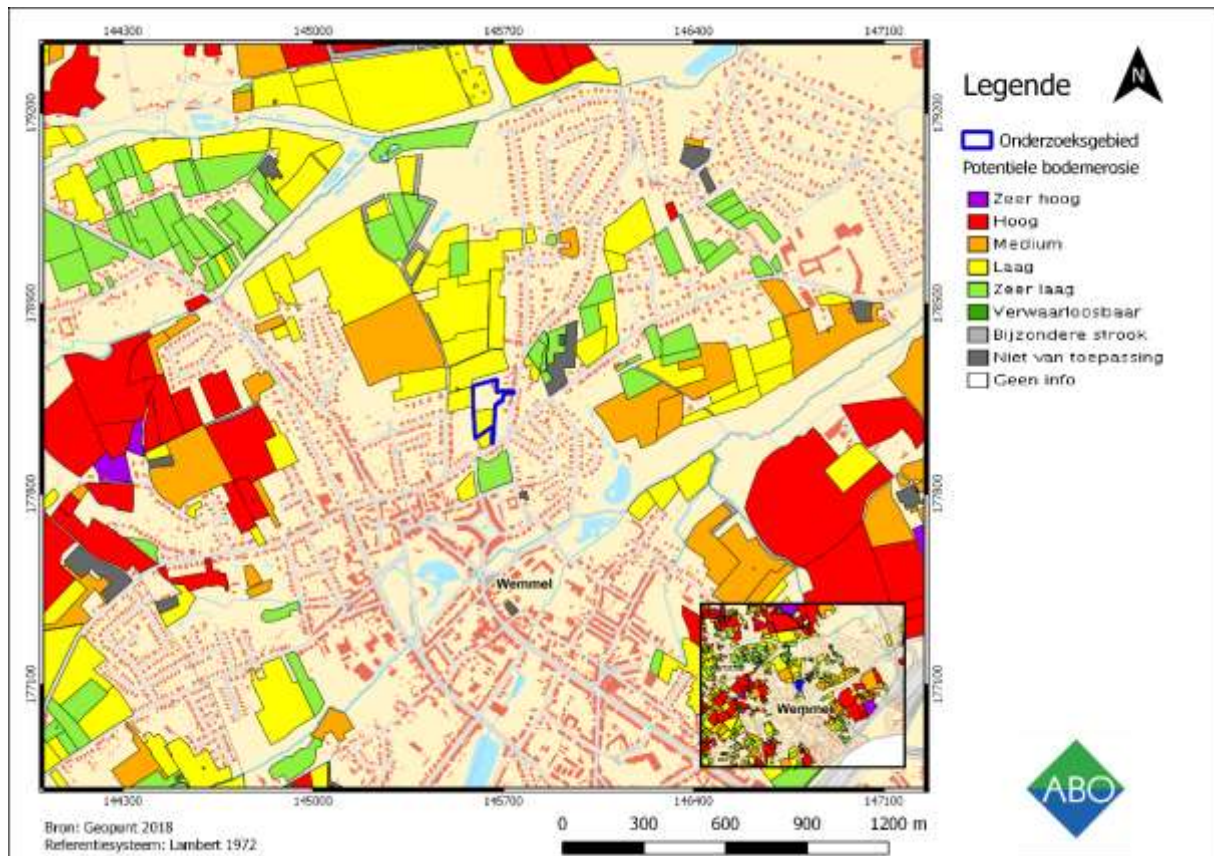
Figuur 21: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2018).

Het noordelijk deel van het onderzoeksgebied is gelegen ter hoogte van de **Formatie van Maldegem** en daarbinnen het **Lid van Ursel**. Deze geologische formatie bestaat uit marien zand en klei uit het Laat-Eoceen. Het pakket is opgebouwd uit glauconiethoudend fijn zand en gelijkaardige zware klei. De kleur varieert van grijs tot grijsblauw. De Formatie van Maldegem werd ongeveer 40 miljoen jaar geleden gevormd.

Een heel klein deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als de **Formatie van Lede**. Deze bestaat uit ondiep-mariene kalk en glauconiethoudend zand. De kleur is meestal wit, met voorkomen van verschillende fossielen. Verder wordt de formatie gekenmerkt door een opeenvolging van glauconiethoudende zanden, zandige kalksteen en kalkige zandsteen. De dikte hiervan zit tussen 10 en 15 meter.

3.2.4 BODEMEROSIEKAART

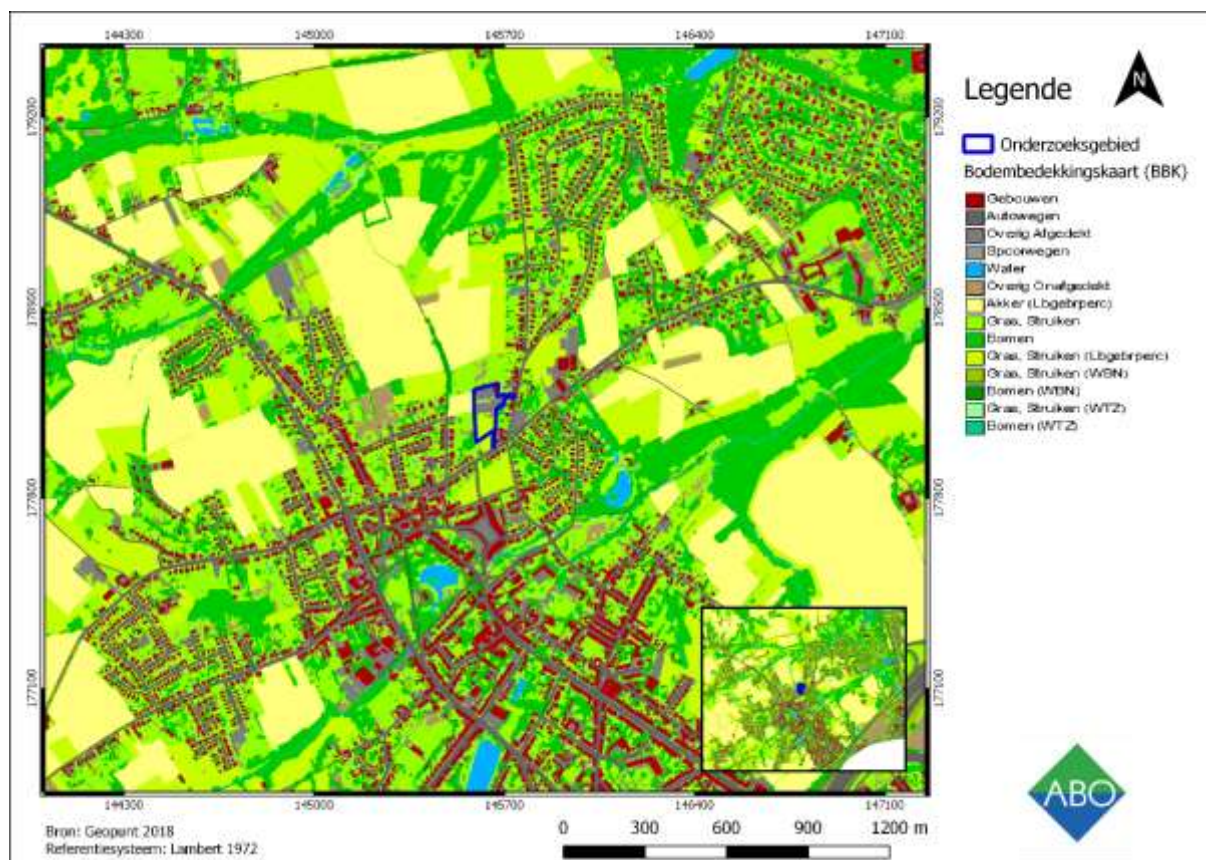
Ter hoogte van het onderzoeksgebied is er een laag tot medium potentieel voor erosie. Het perceel waar de tennishal wordt gerealiseerd heeft meer specifiek ook een laag potentieel. De ruimere omgeving wordt echter wel gekenmerkt door een hoog tot zeer hoog potentieel op erosie. De bodemkaart gaf eerder al aan dat er in het zuiden van het onderzoeksgebied een colluviumpakket aanwezig kan zijn.

Figuur 22: Bodemerosiekaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2018).

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Op de bodembedekkingskaart (1m) staat het onderzoeksgebied voornamelijk gekarteerd als grasland (met struiken) en andere bedekking. Het clubhuis wordt als gebouw aangegeven.

Figuur 23: Bodemgebruikskaart (1:15000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Buiten archeologische zone
Gekende erfgoedwaarden	Relevant, cf. 4.1.2
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.3
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.4
Inventaris historische stadskern	Niet van toepassing
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Fricxkaart (1712)	Niet relevant, maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846-1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.2.5
Topografische kaart van België (1904)	Relevant, cf. 4.2.6
Orthofoto's	
Orthofoto 1971	Relevant, cf. 4.3
Orthofoto 1991	Relevant, cf. 4.3
Orthofoto 2000-2003	Relevant, cf. 4.3
Orthofoto 2017	Relevant, cf. 4.3

Figuur 24: Tabel met geraadpleegde bronnen

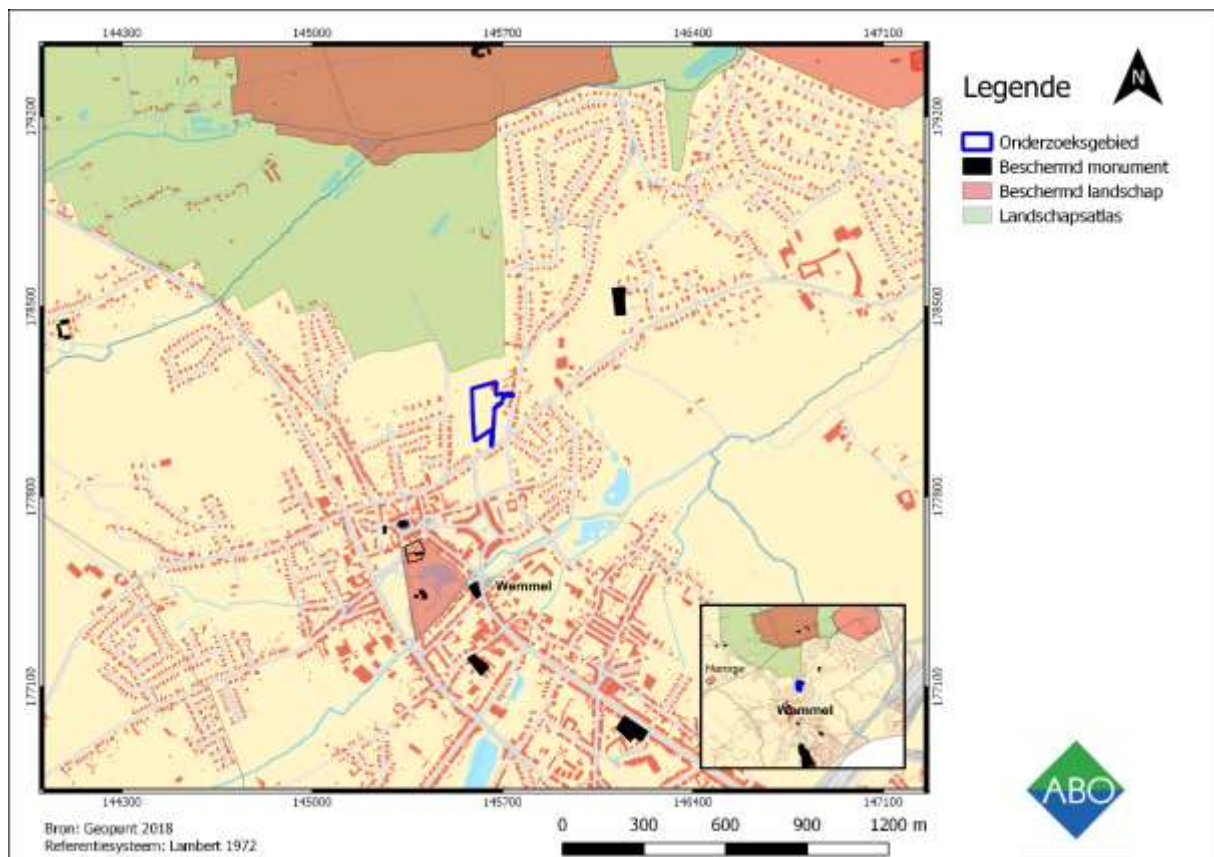
4.1 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied rondom het studiegebied meldingen van beschermde monumenten, cultuurhistorische landschappen, zones opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris en bouwhistorische relictten.

4.1.1 HISTORISCH KADER

De oudste sporen van bewoning in Wommel komen uit de prehistorie. Meer bepaald in het zuiden van de gemeente werden allerlei werktuigen aangetroffen, daterend uit het neolithicum. De oorsprong van Wommel zelf ligt echter in de Romeinse Tijd toen de Schapenweg werd opgenomen in het tracé van Asse naar Elewijt. Dit betekende dat er langs deze weg al snel verschillende villa's werden opgericht, onder andere in Wommel maar ook in Zellik, Jette en Laken. Rond deze villa's ontstond er dan een vrij grote gemeenschap. Met de komst van de Frankische invallers verdween de Romeinse samenleving en werd er in de 7^e eeuw een nieuwe kern gesticht, toegewijd aan Sint-Servatius. In de daaropvolgende eeuwen werd Wommel een parochie onder toezicht van de heren van Wommel en later de abdij van Grimbergen. In 1260 verkregen ze ook de lagere en middele rechtspraak waarna de familie Taye het gebied in handen kreeg. Hun heerschappij stopte pas in de 18^e eeuw toen de Franse bezetting ervoor zorgde dat Wommel bij het arrondissement Brussel werd gevoegd. De gemeente bleef tot in de 20^e eeuw vooral gekenmerkt door landbouw, al veranderde dit snel door de uitbreiding van het wegennet. Doorheen de jaren groeide Wommel uit tot een woongemeente.

4.1.2 GEKENDE ERFGOEDWAARDEN M.B.T. HET ONDERZOEKSGBIED

Figuur 25: De erfgoedwaarden met betrekking tot het onderzoeksgebied. (1:15000). (Bron: IOE, 2018).

4.1.2.1 *LANDSCHAPSATLAS: ANKERPLAATS*

Net ten noorden van het onderzoeksgebied is Amelgem – Ossel (ID. 135070) opgenomen in de landschapsatlas als ankerplaats. Het gaat hier om een ongerept abdijdomein dat bewaard is gebleven rond een kapel en twee hoeves. De landschappelijke structuren, zoals open kouters en colluviale dalen, zijn al meer dan 500 jaar bewaard.

4.1.2.2 *CULTUURHISTORISCH LANDSCHAP*

In het centrum van Wemmel, niet ver van het onderzoeksgebied zijn de Parochiekerk Sint-Servatius van Wemmel (ID. 1471) en het Kasteel van Wemmel met omgeving (ID. 1482) beschermd als cultuurhistorisch landschap sinds de tweede helft van de 20^e eeuw. Beiden zijn beschermd omwille van hun esthetische waarde. Het Kasteel van Wemmel behoorde in de 12^e eeuw al tot de heren van Wemmel, waarna het verschillende keren van eigenaar veranderde. In 1649 werd het kasteel ongeveer in zijn huidige vorm verbouwd als dubbele kasteelmotte met een heerlijk verblijf in barokke stijl. Omwille van de turbulente periode werd ook nog aan het defensieve aspect gedacht, zoals een dubbele brug en een gekanteelde muur met schietgaten en twee torentjes. Rond 1700 was er ook al een siertuin aanwezig met boomgaard. In de loop van de 18^e eeuw verdwijnt een deel van de gracht met de brug en poorttoren. Twee eeuwen later werd het domein overgedragen aan de gemeente Wemmel, waarna de tuin onherstelbaar werd gerooid. Het kasteel werd bepleisterd en omgevormd tot gemeentehuis. In 1940 werd de tuin vervolgens opnieuw aangelegd. De nabijgelegen parochiekerk gaat nog verder terug in de geschiedenis en is waarschijnlijk opgericht in de 7^e eeuw. Van deze romaanse kerk is nu enkel de westtoren nog overgebleven. De kerk werd heropgebouwd in de 17^e eeuw, waarna enkele grondige aanpassingen gebeurden. Op het einde van de 20^e eeuw werd het gebouw gerenoveerd.

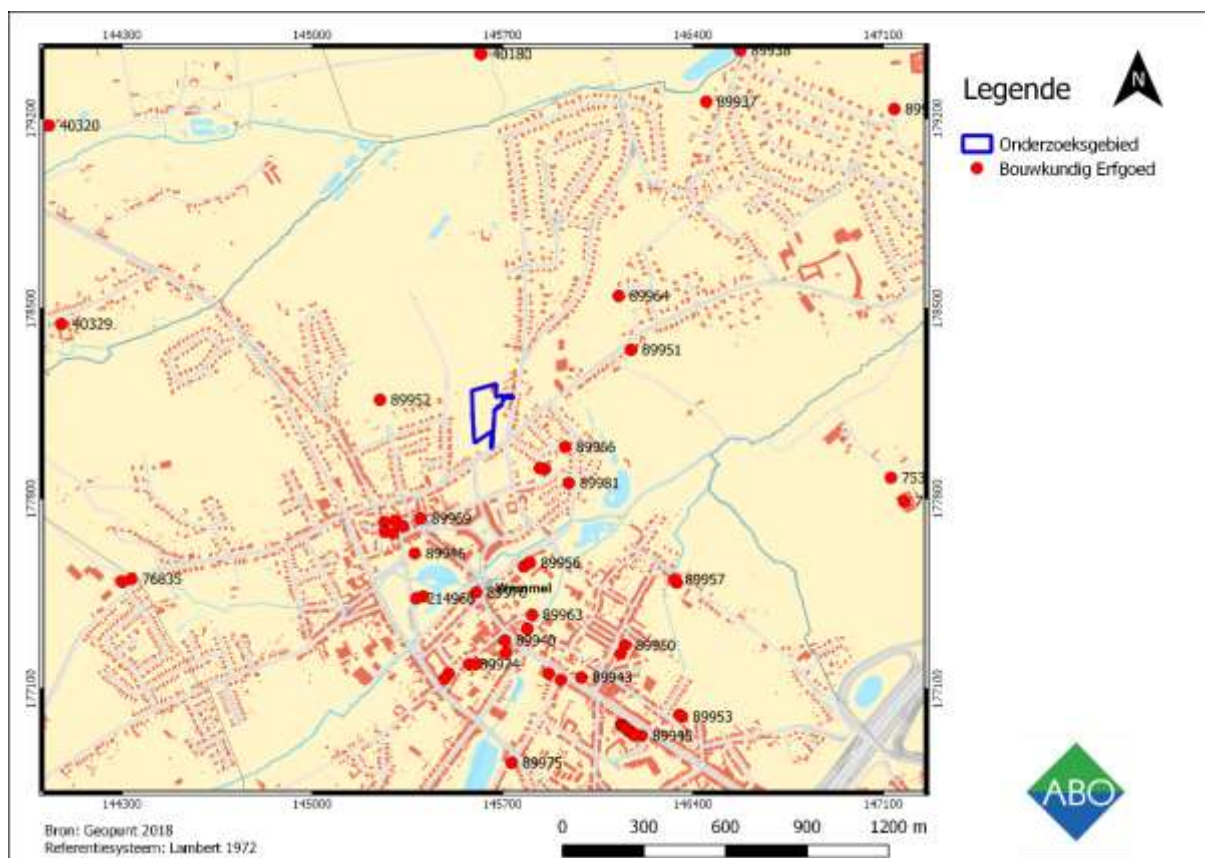
4.1.2.3 *HISTORISCHE TUIN OF PARK*

Het Kasteel van Wemmel met haar tuin en de parochiekerk Sint-Servatius zijn ook geïnventariseerd als historische tuin of park.

4.1.2.4 *BESCHERMDE MONUMENTEN*

In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn er zeven beschermde monumenten. Twee daarvan zijn eerder vermeld, namelijk het Kasteel van Wemmel (ID. 1481) en de parochiekerk Sint-Servatius (ID. 1471). Verder is er ook een oorlogsmonument uit 1961 beschermd, gelegen aan het gemeentehuis van Wemmel (ID. 146). De overige monumenten zijn villa's en dorpswoningen die eerder een kleine relevantie hebben.

4.1.3 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

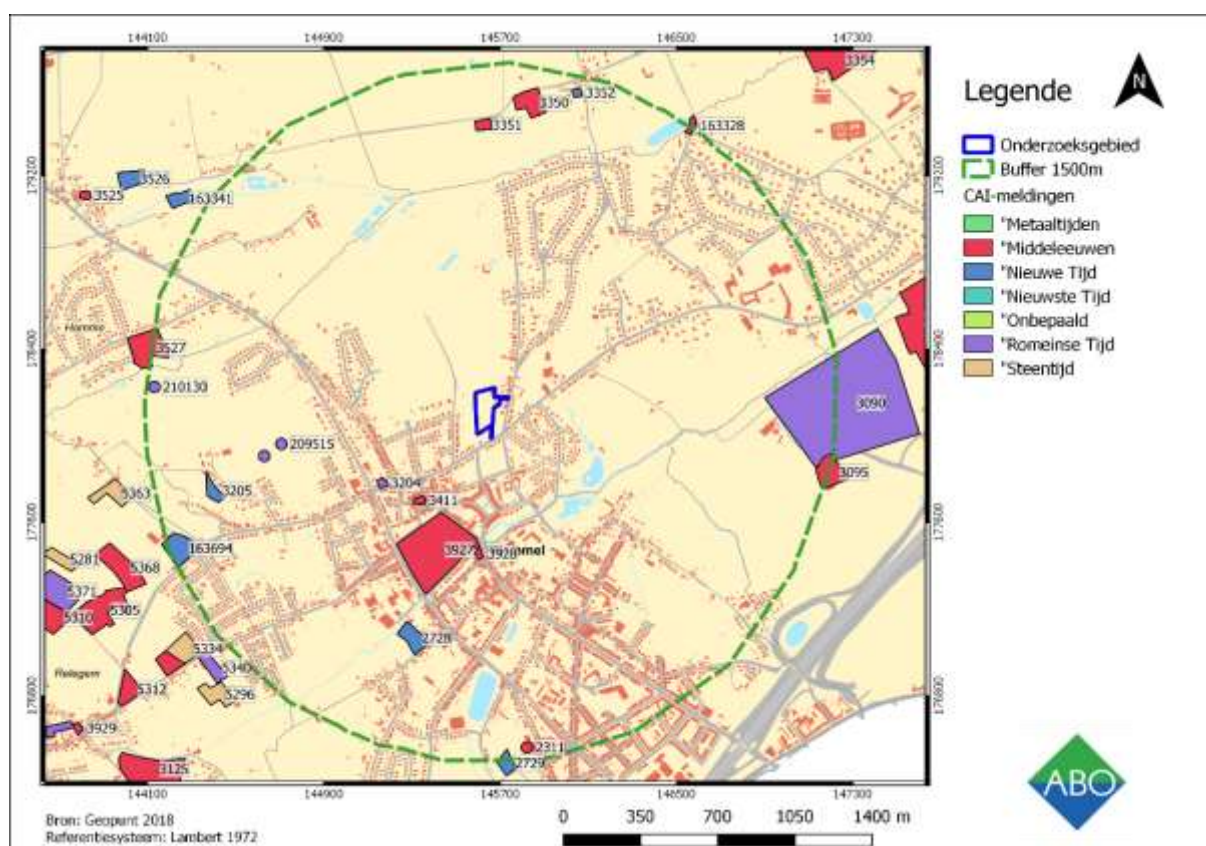
Figuur 26: Weergave (1:15000) van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed in de omgeving van het studiegebied. (Bron: IOE, 2018).

In de directe omgeving zijn er zeer weinig relevante bouwkundige relictten aanwezig. Buiten het eerder besproken Kasteel van Wommel (en de parochiekerk van Sint-Servatius, zijn er nagenoeg enkel woningen en villa's uit de 20^e eeuw vastgesteld als bouwkundig erfgoed. In het centrum van Wommel zijn er ook enkele andere gebouwen opgenomen in de lijst, zoals een brouwerij en herberg of een kerkhof. Al deze gebouwen hebben een zeer kleine relevantie met betrekking tot het onderzoeksgebied.

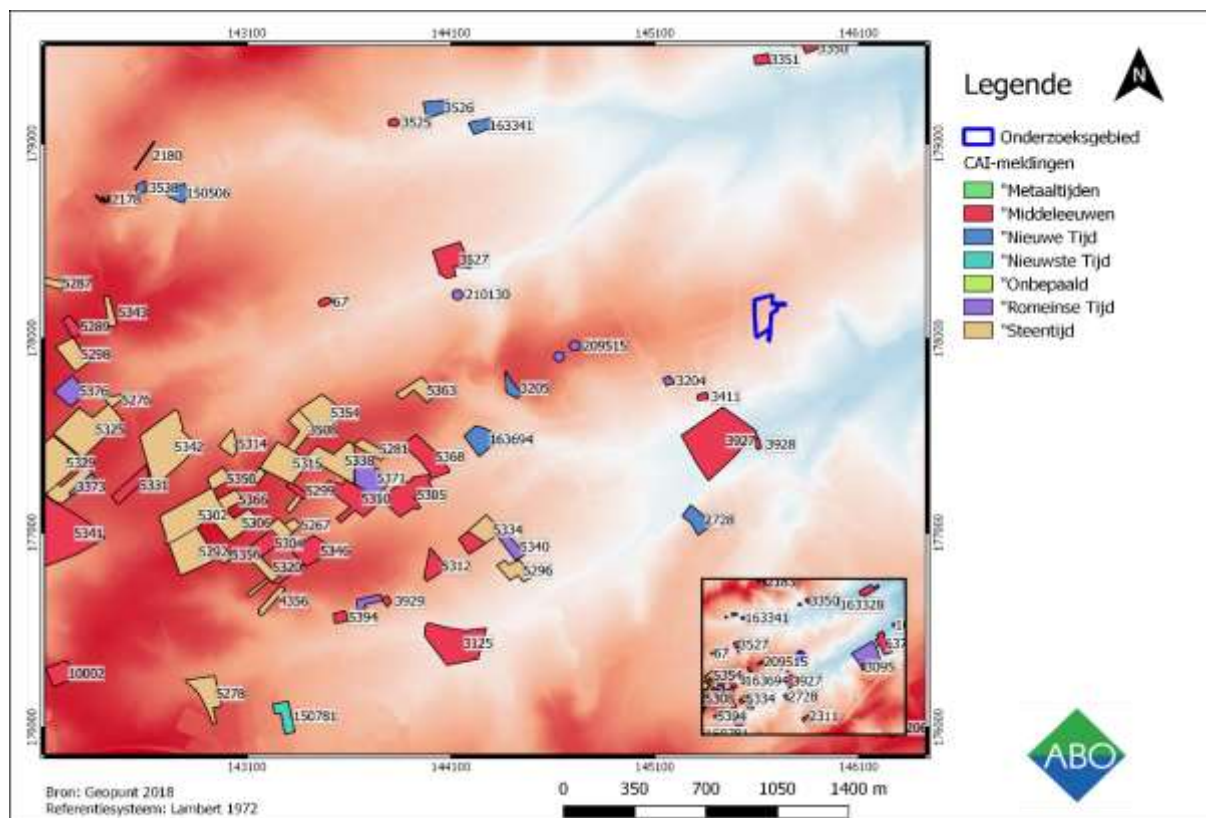
ID	Adres	Naam	Datering
89947	Dr. H. Folletlaan 28 (Wommel)	Kasteel van Wommel	17 ^e eeuw
89977	Steenweg op Merchtem 93 (Wommel)	Parochiekerk Sint-Servatius	16 ^e eeuw
89952	G. Van Campenhoutstraat zonder nummer (Wommel)	Ommuurde begraafplaats	20 ^e eeuw

Figuur 27: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het onderzoeksgebied.

4.1.4 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 28: Alle CAI-meldingen (1:18000) binnen een straal van 1500 meter. (Bron: CAI, 2018).

Figuur 29: CAI-meldingen (focus op steentijd) ten westen van het onderzoeksgebied. (Bron: CAI, 2018).

De meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris binnen een straal van 1.500 meter concentreren zich rond drie verschillende periodes: de Romeinse Tijd, middeleeuwen en de Nieuwe Tijd (Figuur 28). De belangrijkste melding uit de Romeinse periode is een villa (ID. 3204) die tussen 1955 en 1959 werd onderzocht. Naast enkele uitbraaksporen en de kelder werden ook een waterput en verschillende losse vondsten aangetroffen. De villa duidt op het feit dat de omgeving van Wommel in de Romeinse Tijd bewoond werd. Verschillende andere CAI-meldingen van losse vondsten bevestigen dat er een hoge verwachting voor Romeins materiaal aanwezig is.

De meldingen van middeleeuws materiaal en structuren duiden vooral op het agrarisch verleden van Wommel. Zo zijn er meerdere hoeves aangetroffen binnen een straal van 1.500 meter van het onderzoeksgebied. Eén bepaalde hoeve heeft zijn oorsprong als Merovingisch domein met hofkapel (ID. 3527). Verder is er ook een watermolen uit deze periode (ID. 163328) en een banmolen met brouwerij (ID. 3928). Losse vondsten zijn eerder schaars, hoewel het gebied duidelijk druk werd bewoond. Elke hoeve had een omliggend akkerland, wat de verspreiding van de meldingen verklaart.

Ook in de Nieuwe Tijd was de streek voornamelijk in gebruik voor landbouw en de bijhorende industriële activiteiten. Bewijs hiervoor zijn de verschillende hoeves en de windmolen uit de 16^e eeuw (ID. 3205). Ook voor deze periode is er een verhoogd potentieel.

Hoewel er in de nabije omgeving geen meldingen zijn van steentijdmateriaal, is er op 2.500 meter naar het westen wel een cluster van meer dan 30 meldingen van vondsten uit het neolithicum en mesolithicum. Het gaat hier bijna in alle gevallen om losse vondsten van lithisch materiaal zoals afslagen, klingen, bijlen, schrabbers, kernen en pijlpunten. De meldingen concentreren zich bijna allemaal rond de top van de heuvelrug waar het onderzoeksgebied zich ook bevindt. De nabijheid van water en de gunstige geografische positie waren waarschijnlijk aantrekkelijk voor bewoning in de steentijd. De ligging van het onderzoeksgebied op de oostelijke flank van de heuvelrug maakt dat ook hier een verwachting geldt voor steentijdmateriaal (Figuur 29).

ID	Adres	Naam	Datering
3204	Rassel zonder nummer, Wommel	Romeinse villa	Romeinse Tijd
3090	Hof te Beverlaan 185, Grimbergen	Romeins aardewerk	Romeinse Tijd
209515	Windberg zonder nummer, Wommel	Leliesleutel	Romeinse Tijd
210130	Zavelberg zonder nummer, Wommel	Munt	Romeinse Tijd
209916	Keiberg 10, Wommel	Bronzen gewichtje	Romeinse Tijd
3350	Amelgemstraat 5, Meise	Hoeve Amelgem	Middeleeuwen
3351	Amelgemstraat 7, Meise	Hoeve Klein Amelgem	Middeleeuwen
3527	Lindestraat zonder nummer, Merchtem	Merovingische hoeve	Middeleeuwen
163328	Bosweg 180, Wommel	Watermolen Amelgem	Middeleeuwen
3095	Timmermansstraat zonder nummer, Grimbergen	Hoeve	Middeleeuwen
2311	Ronkel zonder nummer, Wommel	Petit Denier uit Gent	Middeleeuwen
3927	J. Vanden Broeckstraat 25, Wommel	Motte met hoog- en neerhof	Middeleeuwen

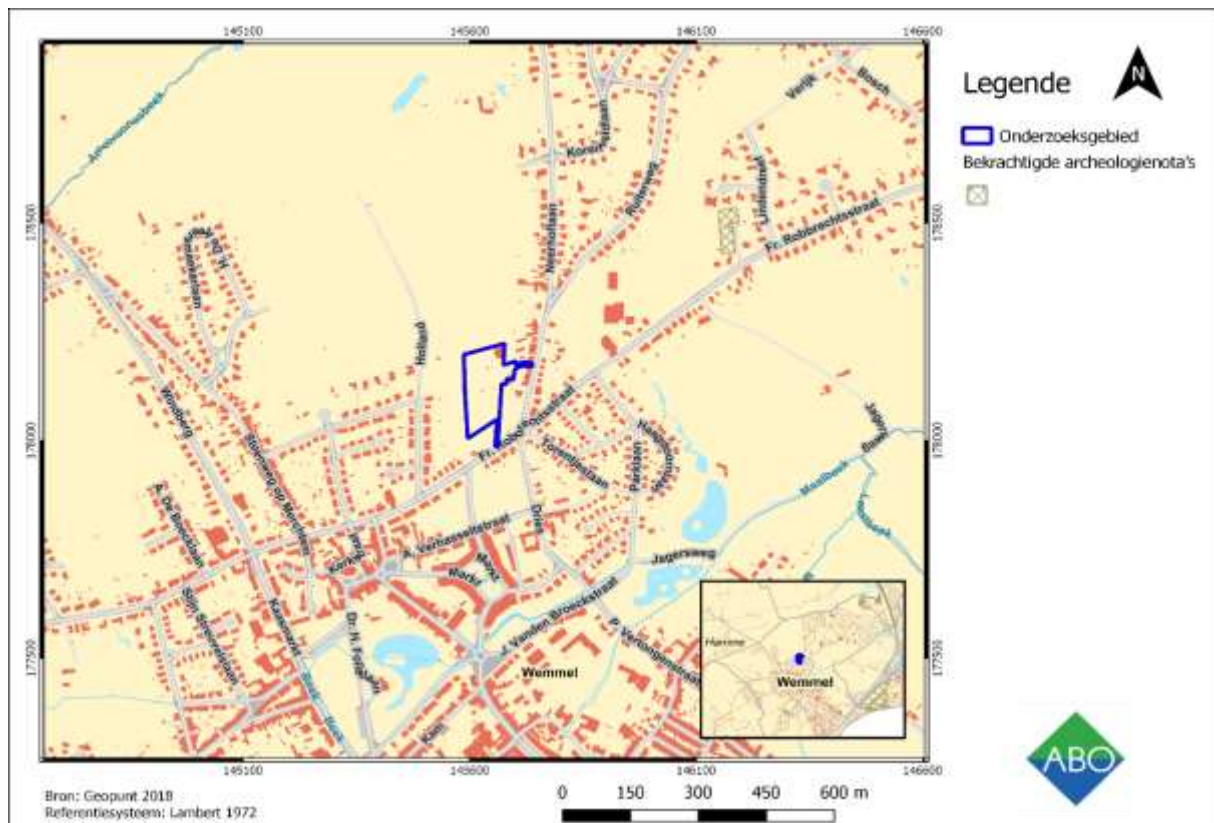
3411	Steenweg op Merchtem 93, Wemmel	Kerk met graven	Middeleeuwen
3928	Kam 5, Wemmel	Banmolen en banbrouwerij	Middeleeuwen
2729	Ronkel zonder nummer, Wemmel	Hoeve	Nieuwe Tijd
2728	Obberg 1, Wemmel	Hoeve	Nieuwe Tijd
3205	Molenweg 72, Wemmel	Windmolen	Nieuwe Tijd
163694	Hammesehoek 3, Asse	Hoeve te Rasselt	Nieuwe Tijd
3352	Kapelberg 1, Meise	Kapel	Nieuwe Tijd

Figuur 30: overzichtstabel CAI.

4.1.5 OVERIG ONDERZOEK

In een archeologienota van Kristine Magerman uit 2017 (ID. 2758) wordt een nabijgelegen perceel aan het Eykenveld 1-6 onderzocht². Het betreft hier een verkavelingsaanvraag met een projectgebied van ca. 3.487 m². Op basis van het bureauonderzoek stelde de auteur dat er een eerder lage kans is op het aantreffen van sporensites en steentijd-artefactsites uit de prehistorie, gebaseerd op het feit dat dergelijke sites weinig worden aangetroffen in de regio. Voor sporensites uit de Romeinse periode en de middeleeuwen wordt er een zeer hoge verwachting opgesteld. Ook wordt er gesteld dat de wetenschappelijke waarde van verder onderzoek hoog is in deze regio van Wemmel. Op basis van de landschappelijke en historische gegevens werd besloten om over te gaan tot verder onderzoek in de vorm van proefsleuven (Figuur 31).

² <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2758>

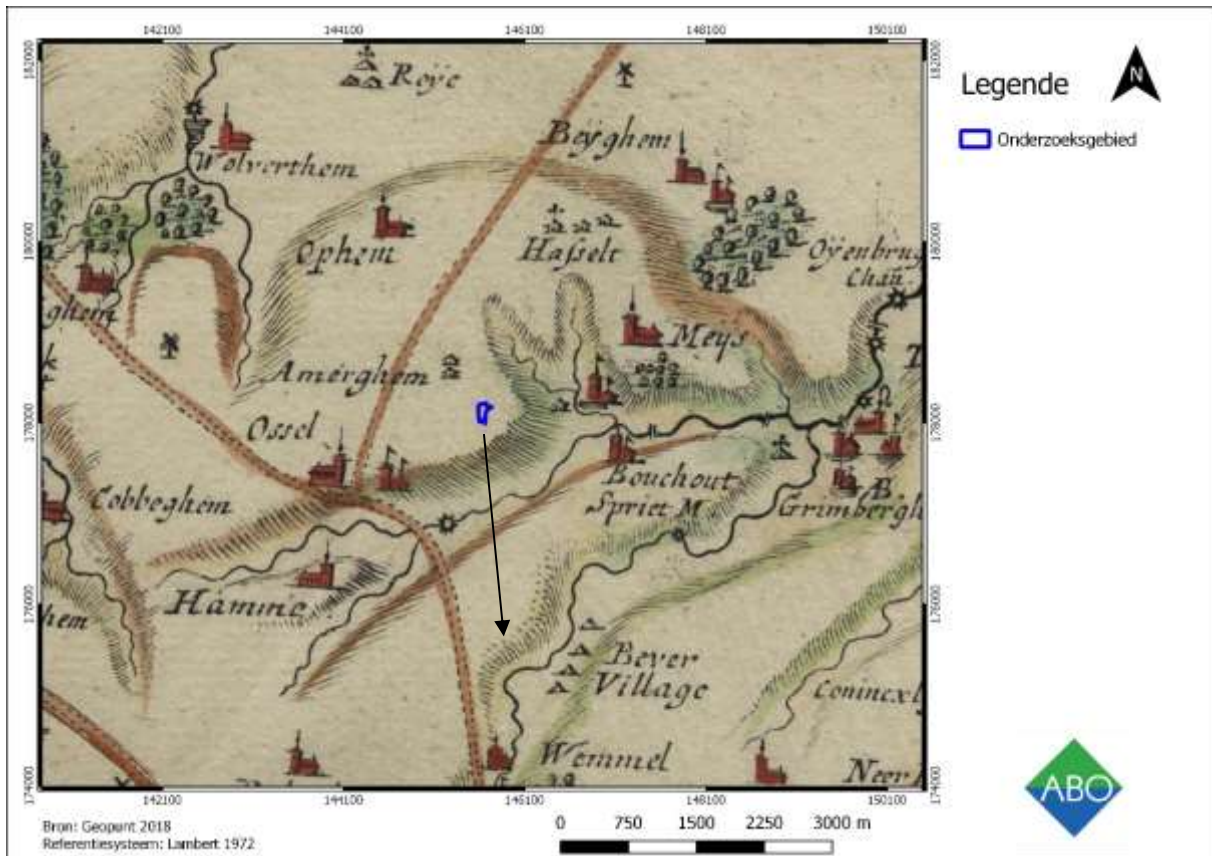

Figuur 31: Bekrachtigde (archeologie)nota's in de nabijheid van het onderzoeksgebied. (Bron: OE, 2018).

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.2.1 FRICXKAART (CA. 1712)

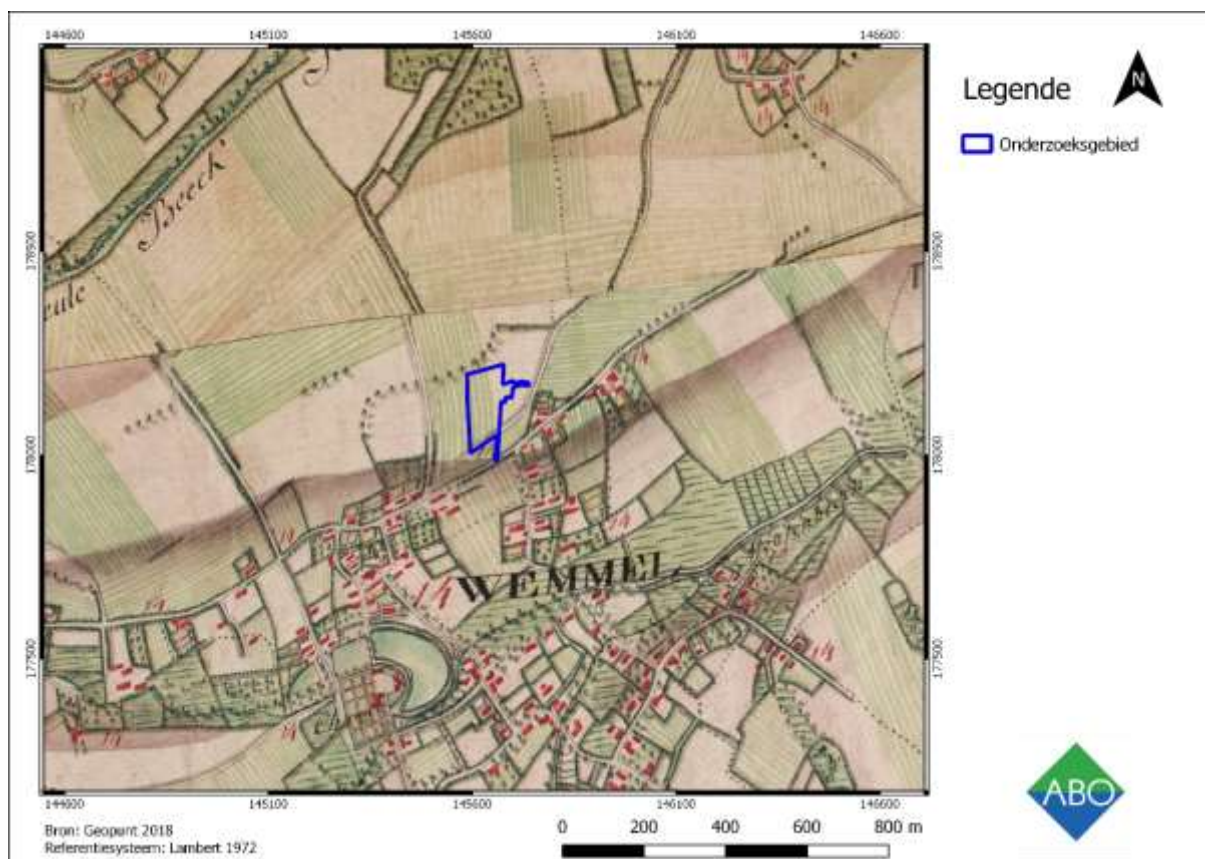
Op de Fricxkaart staat het onderzoeksgebied ten noorden van Wemmel aangegeven op de rand van een plateau. In de nabije omgeving zijn de dorpskernen van *Ossel* (Asse), *Ophem* (Oppem), *Meys* (Meise) en *Bouchout* (Boechout) gelegen. Ook staat er een beek of rivier met watermolen gekarteerd. Omwille van het weinige detail op de kaart en de foute positie van het onderzoeksgebied, is de Fricxkaart verder weinig relevant voor deze archeologienota.

Figuur 32: Fricxkaart (1:45000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4.2.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

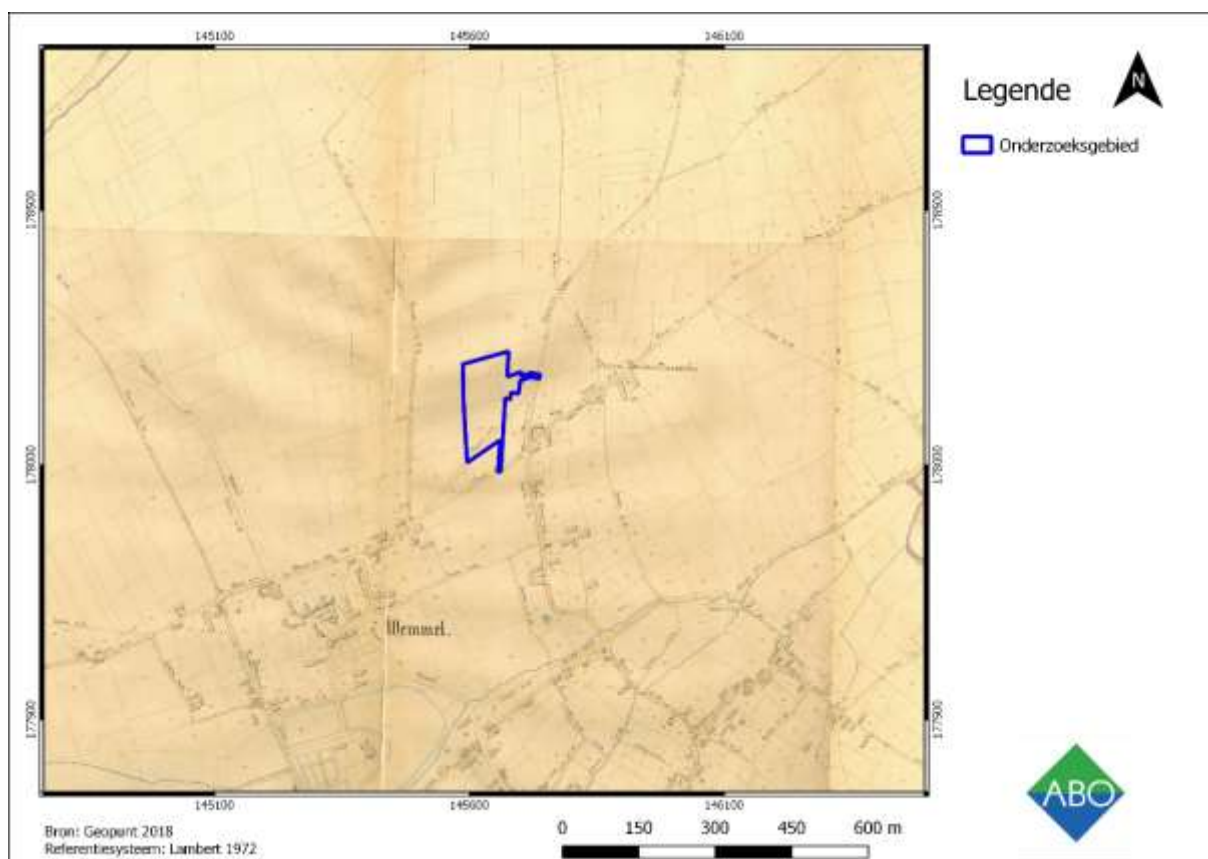
Op de Ferrariskaart staat het onderzoeksgebied vrij nauwkeurig aangegeven ter hoogte van wat later de Frans Robbrechtsstraat en de Neerhoflaan zouden worden. Ook Holland staat al op de kaart aangegeven ten westen van het onderzoeksgebied. De te onderzoeken percelen bevinden zich op akkerland dat is omgeven door bomen in het noorden, wat wijst op het landelijk karakter van de streek. Verder loopt er ook een landweg door het terrein. Hoewel het centrum van Wommel niet veraf is, lijkt er geen bebouwing op het onderzoeksgebied aanwezig te zijn. In de nabije omgeving staat het Kasteel van Wommel met vijvers aangeduid en ook de Molenbeek in het noorden staat al gekarteerd.

Figuur 33: Ferrariskaart (1:10000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4.2.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

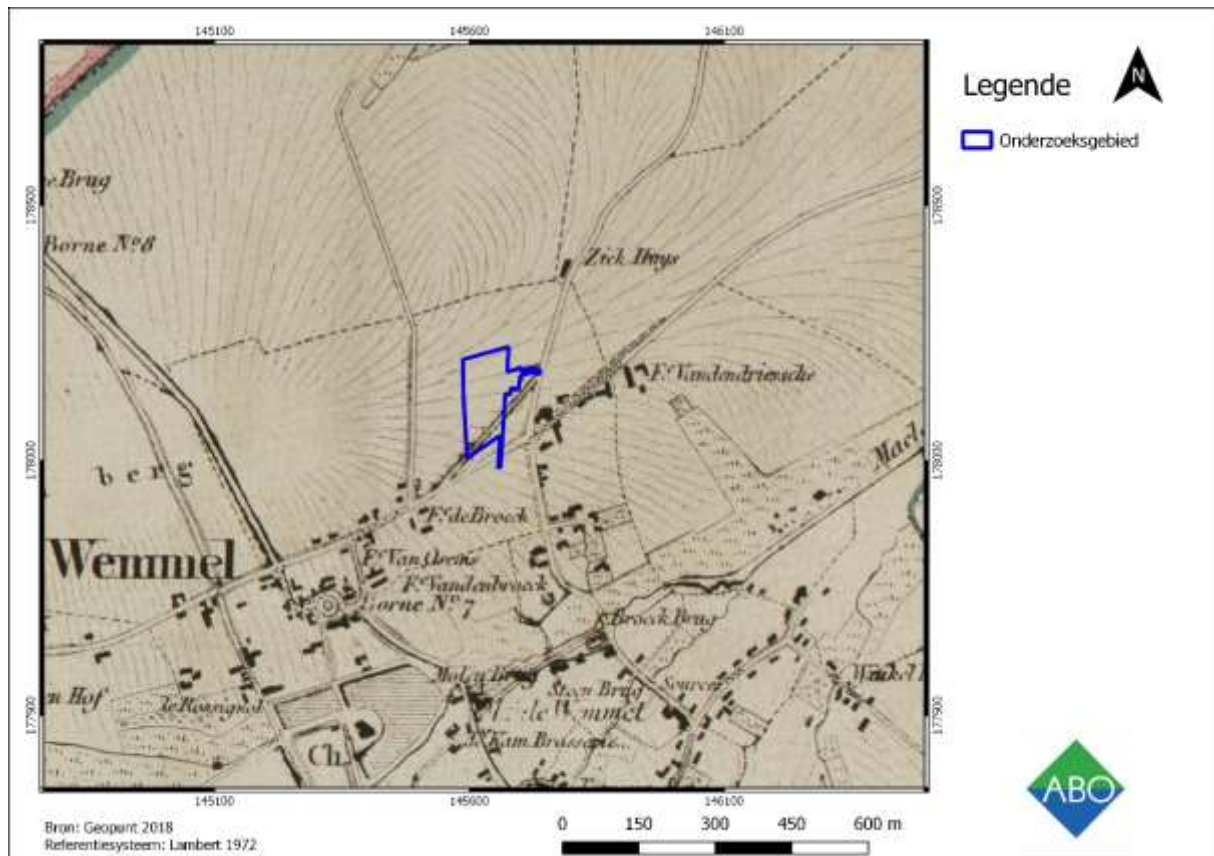
Op de Atlas der Buurtwegen is de situatie ter hoogte van het onderzoeksgebied niet veel veranderd. Nog steeds is de landweg aanwezig en bebouwing op de percelen ontbreekt volledig. Iets ten zuidoosten van het onderzoeksgebied staat de *Ferme* of Boerderij Vandendriessche aangeduid. Naast de Molenbeek staat ook de Amelvonnesbeek op de kaart.

Figuur 34: Atlas der Buurtwegen (1:8000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4.2.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

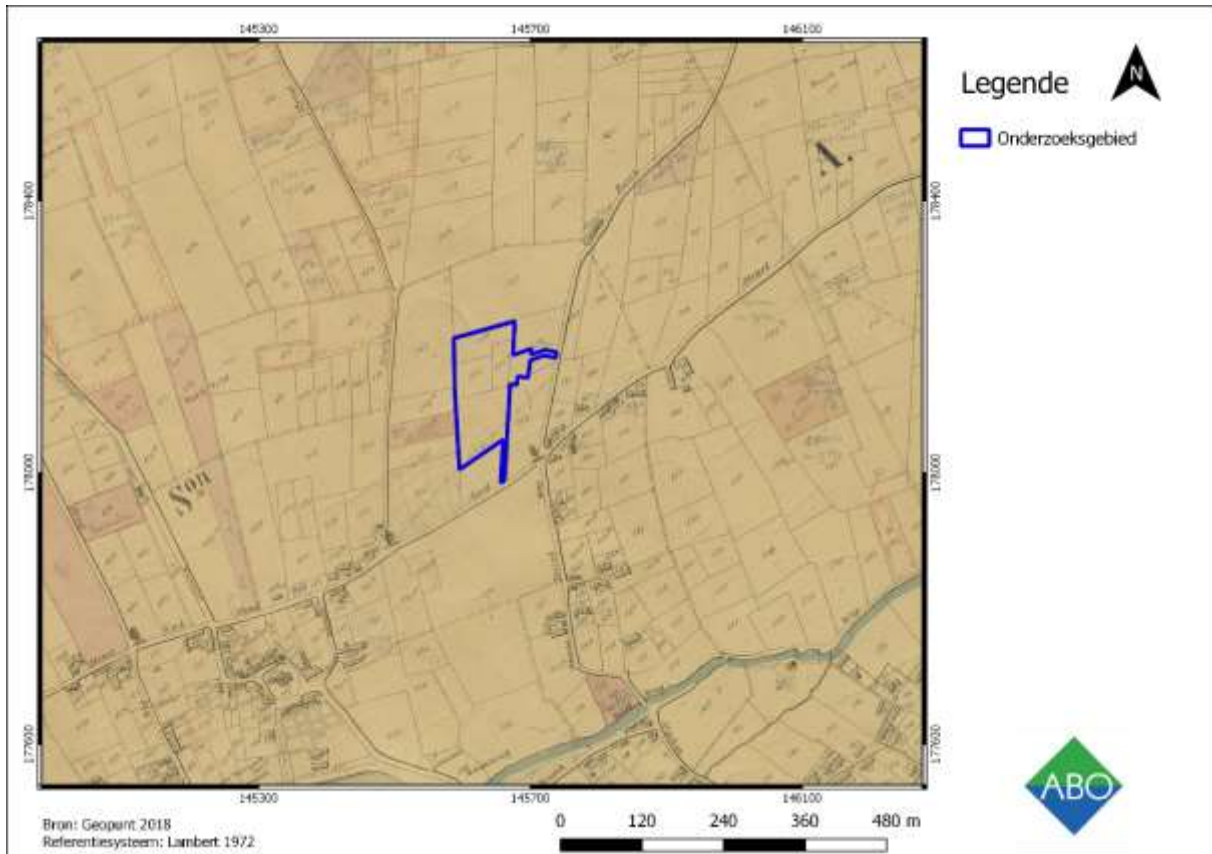
Ook op de Vandermaelenkaart is er geen bebouwing zichtbaar ter hoogte van het onderzoeksgebied. Wel zijn er in het zuiden zeer veel boerderijen aangeduid, zoals de *Ferme deBroeck*, *Ferme Van Oseins*, *Ferme Vandenbroeck* en de eerder vernoemde *Ferme Vandendriessche*. Dit duidt op het landelijk karakter van de omgeving waarbij er veel akkers aanwezig zijn, allicht ook nog ter hoogte van het onderzoeksgebied.

Figuur 35: Vandermaelen kaart (1:8000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4.2.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

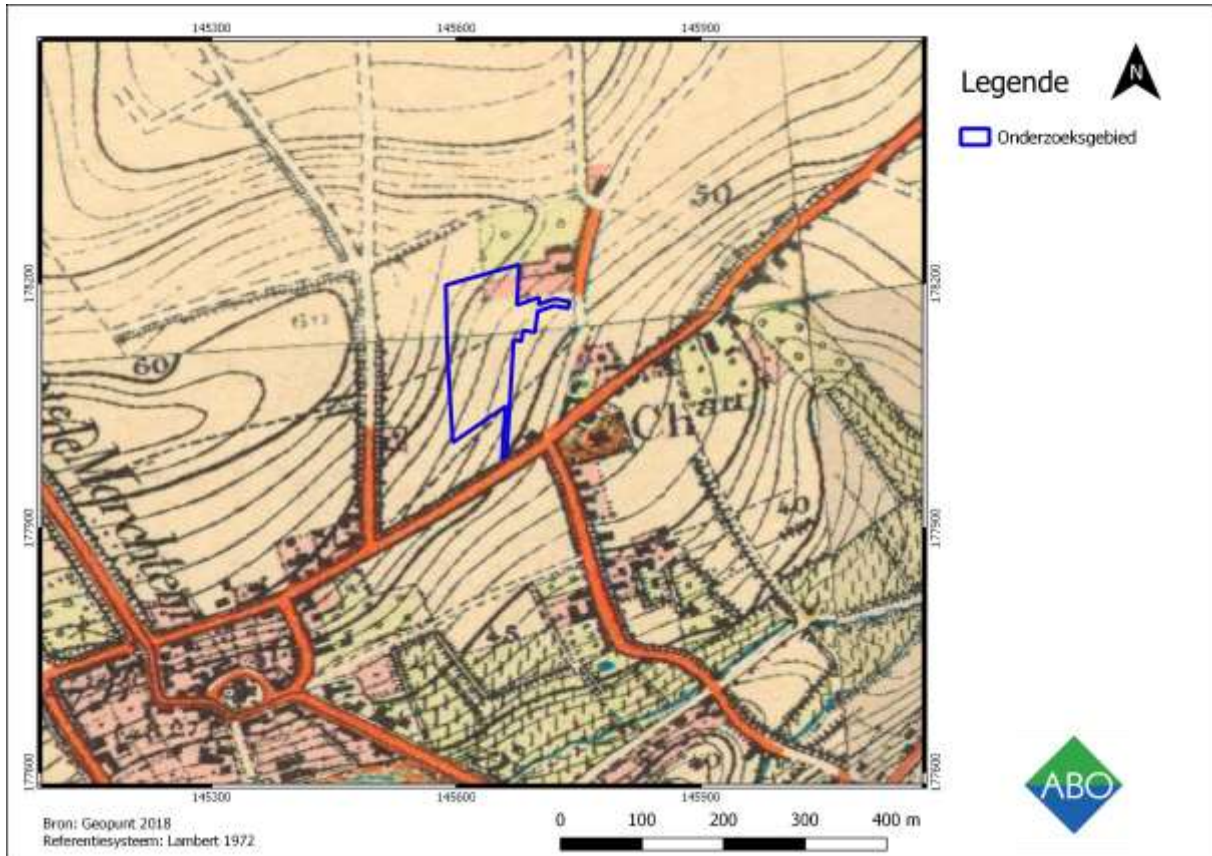
Op de Poppkaart is voor het eerst een gedetailleerde perceelverdeling te zien ter hoogte van het onderzoeksgebied. Reeds herkenbaar is Holland in het westen, hoewel de Frans Robbrechtsstraat en Neerhoflaan nog respectievelijk Aerd Straat en Bosch Straat worden genoemd. Verder is er geen bebouwing te zien op het onderzoeksgebied.

Figuur 36: Poppkaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt, 2018).

4.2.6 NA1900

Op een topografische kaart uit 1904 is te zien dat het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd is. Ter hoogte van de Neerhoflaan zijn er nu wel enkele percelen bebouwd. De voormalige Boerderij Vandendriessche staat nu als *chateau* of kasteel aangeduid.

Figuur 25: Kaart uit 1904 (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

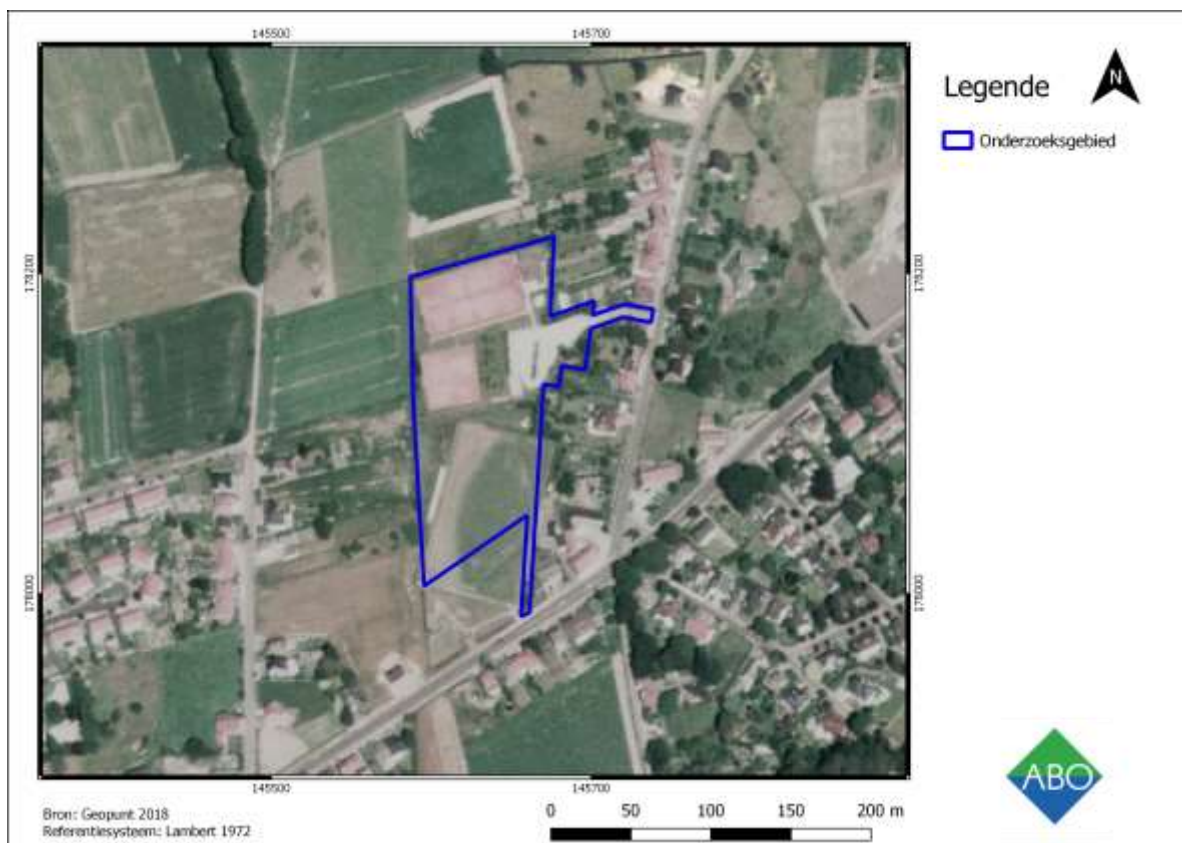
Op de orthofoto uit 1971 is te zien dat er een paar belangrijke veranderingen hebben plaatsgevonden ter hoogte van het onderzoeksgebied. Zo is in het noordelijk gedeelte voor het eerst een elementaire sportaccommodatie te zien in de vorm van een tennisveld. In het zuidelijk gedeelte is een voetbalveld zichtbaar. De Frans Robbrechtsstraat is nu drukker bewoond en ter hoogte van de Neerhoflaan is ook veel meer bebouwing aanwezig. In het westen zijn er een paar wijken gerealiseerd, wijzend op het veranderend karakter van Wemmel als voormalige landbouwgemeente.

Figuur 37: Orthofotomosaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1971) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

Op de orthofoto uit 1991 is de tennisclub ter hoogte van het onderzoeksgebied ingericht met enkele velden in de openlucht, een parking en een clubgebouw. Hoewel de configuratie tegenwoordig wat anders is, komen veel zaken overeen met de situatie toen. In het zuidelijk gedeelte van het onderzoeksgebied is het voetbalveld even niet in gebruik. De contour is echter goed zichtbaar.

Op de foto uit 2002 is het voetbalveld terug in gebruik. De tennisclub is ook licht uitgebreid met een oefenveld.

Figuur 38: Orthofotomozaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1991) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

Figuur 39: Orthofotomozaïek (1:2500), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (2000-2003) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

De orthofoto uit 2017 toont het onderzoeksgebied in zijn huidige toestand. Het voetbalveld is niet meer in gebruik sinds ca. 2004 en doet op dit moment dienst als open weide. Opnieuw zijn er enkele veranderingen in het noordelijk deel merkbaar, al is het zuiden nog steeds onbebouwd.

Figuur 40: Orthofotomozaïek (1:2000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (2017) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2018).

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Neerhoflaan 22 te Wemmel, een faciliteitengemeente in de rand van Brussel. Het terrein bestaat op dit moment deels uit een tennisclub, die gelegen is op percelen 22005A0358/00W000, 22005A0361/00B000, 22005A0361/00C000, 22005A0361/00D000 en 22005A0360/00F000. De ingang van deze club is gelegen aan de Neerhoflaan zelf. Ten zuiden van de club zijn er ter hoogte van de Fr. Robbrechtsstraat enkele onbebouwde percelen waar de werken zullen plaatsvinden, namelijk 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0361/00D000 en 22005A0363/00L000. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt 16.224 m². In de ruimere omgeving is de kern van Wemmel gelegen, niet ver van de snelweg E19.

Uit de bodemkaart en enkele boringen bleek dat het onderzoeksgebied hoofdzakelijk bestaat uit een droge leembodem met textuur B-horizont. Meer naar het zuiden komt ook wat droge leembodem zonder profiel voor. Dit duidt op de aanwezigheid van een colluviumpakket, wat ook mogelijk is gezien het heuvelachtige karakter van het terrein. Volgens de hoogtekaart ligt het onderzoeksgebied immers op de zuidflank van een uitloper van een heuvelrug. De hoogte daalt van 58,77 mTAW in het noorden tot 53,04 mTAW in het zuiden. Omwille van dit reliëf is de kans op erosie ook niet onbestaande.

Uit het historisch onderzoek blijkt dat de omgeving van het onderzoeksgebied vooral tijdens de Romeinse periode, middeleeuwen en Nieuwe Tijd druk bewoond werd. Sporen van een Romeinse villa wijzen op een vrij grote agglomeratie in die tijd. Tijdens de middeleeuwen en Nieuwe Tijd was Wemmel vooral een landbouwgebied, met vele hoeves als gevolg. Verder waren er ook een paar molens en een brouwerij in de buurt. Meer naar het westen, op de heuvelrug zelf, zijn er veel meldingen van prehistorisch materiaal. Gezien de gelijkaardige ligging van het onderzoeksgebied, moet hier ook rekening mee gehouden worden.

Cartografische bronnen geven aan dat het onderzoeksgebied niet bewoond is geweest van de 18^e tot het begin van de 20^e eeuw. Het terrein is sindsdien vooral in gebruik geweest als recreatiegebied. De tennisclub heeft het noordelijk deel reeds verstoord met de bouw van een clubhuis, verschillende velden en een parking. Het zuidelijk gedeelte, waar de werken doorgaan, werd rond 1970 ingericht als voetbalveld. Op dit moment is het echter opnieuw open grasland.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het potentieel tot kennisvermeerdering is gericht op het aantreffen van archeologische sequenties op de percelen 22005A0363/00F000 22005A0363/00E000 22005A0363/00H000 22005A0363/00L000 22005A0361/00D000 met een totale oppervlakte van 16.224 m². Hier worden een tennishal met bijhorend materiaalgebouw, parking met weg en drie padelvelden gerealiseerd. Op basis van het bureauonderzoek, de CAI-meldingen, het landschappelijk en historisch kaartmateriaal kan er gesteld worden dat er een degelijke kans is om archeologisch materiaal in de bodem aan te treffen. Er zijn echter een paar argumenten om rekening mee te houden.

In totaal zullen de werkzaamheden ca. 6.012 m² van het totale onderzoeksgebied bedragen. Allereerst komt er een tennishal van 1.997 m². De diepte van deze constructie zal tussen 3,25 m-mv en 0,50 m+mv liggen (funderingen inbegrepen). Aan de muren heeft de fundering een diepte van 1,00 meter, ter hoogte van de tennisvelden komt enkel een steenslagfundering van 0,50 meter diepte. Figuur 41 geeft de totale dieptes van de tennishal duidelijk weer. Verder komt er een parking van 966 m². Hier wordt een steenslagfundering van 0,50 m-mv voorzien. De bijhorende weg, met een oppervlakte van ca. 300 m², heeft een gelijkaardige diepte en fundering. De drie padelvelden met een individuele oppervlakte van 280 m² zullen hoger komen te liggen dan het huidige maaiveld. Het terrein wordt daarom tussen 0,50 en 1,00 meter opgehoogd. De fundering zal ook hier ongeveer 0,50 meter diep gaan en is dus grotendeels gelegen in de opgehoogde grond. De groenzone krijgt 34 bomen met een geschatte wortelbasis van 0,50 meter op 0,50 meter. Hier zal de grond per boom telkens tot 0,50 m-mv verstoord worden, al is de totale oppervlakte van 34 bomen wel minimaal.

Figuur 41: Diepte van de werkzaamheden met de fundering bijgeteld. (Bron: Decramer Architect, 2018).

Uit meldingen van de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat er een hoog potentieel is voor het aantreffen van vondsten uit de Romeinse Periode, de middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. De

nabijgelegen Romeinse villa en de middeleeuwse hoeves duiden op een continue bewoning van de omgeving. Ook in de Nieuwe Tijd bleef akkerbouw een zeer belangrijke deel van de landbouwindustrie in Wemmel. Gezien de spreiding van de vondsten en sporen, is de kans niet onbestaande dat deze zich ook ter hoogte van het onderzoeksgebied bevinden.

Er is echter ook een reëel steentijdpotentieel aangetroffen met betrekking tot het onderzoeksgebied. Op twee kilometer naar het westen zijn meer dan 30 CAI-meldingen aangetroffen van lithisch materiaal uit het mesolithicum en neolithicum. Deze vondsten zijn geconcentreerd op dezelfde heuvelrug als het onderzoeksgebied, in de buurt van verschillende waterbronnen en aan de zuidelijke flank. Omwille van deze gelijkaardige en gunstige topografische eigenschappen van het onderzoeksterrein, is het ook hier mogelijk om steentijdmateriaal aan te treffen. Hoewel er reeds enkele boringen zijn uitgevoerd op het onderzoeksgebied, is het toch aangewezen om bij eventueel verder onderzoek opnieuw te boren. De huidige boringen zijn immers niet adequaat om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

Het onderzoeksgebied is onbewoond gebleven in de 18^e en 19^e eeuw. Tijdens de 20^e eeuw is er een tennisclub opgericht op de noordelijke helft van de percelen. Aangezien hier geen werken zullen plaatsvinden en de ondergrond reeds is verstoord door de aanwezigheid van de tennisclub, worden percelen 22005A0358/00W000, 22005A0361/00B000, 22005A0361/00C000 en 22005A0360/00F000 vrijgesteld van verder onderzoek. De zuidelijke helft van het onderzoeksgebied, bestaande uit percelen 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0363/00L000 en 22005A0361/00D000 werd tot voor kort deels gebruikt als voetbalveld. De bodem zou hier tot enkele tientallen centimeters verstoord kunnen zijn, al is dit niet zeker geweten.

Rekening houdend met deze argumenten schatten wij in dat er een potentieel is voor archeologische kennisvermeerdering en adviseren wij op percelen 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0363/00L000 en 22005A0361/00D000 **verder onderzoek**. Op perceel 22005A0360/00F000, waar voor slechts 90 m² groenzone komt, wordt **geen verder onderzoek** geadviseerd. De overige percelen van de tennisclub, 22005A0358/00W000, 22005A0361/00B000 en 22005A0361/00C000, zijn ook **vrij van verder onderzoek**. Welke stappen er moeten genomen worden staat in het bijhorende Programma van Maatregelen.

5.3 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de uitbreiding van een tennisclub ter hoogte van de Neerhoflaan 22 te Wemmel. Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste wordt er op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande werken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

1. De werkzaamheden zullen ongeveer 6.012 m² beslaan van de totale 16.224 m² die het onderzoeksgebied groot is. De tennishal die 1.997 m² is (materiaalruimte meegerekend) zal een diepte kennen tussen 3,25 m-mv en 0,50 m+mv. De parking, met oppervlakte van 966 m², komt op een diepte van 0,50 m-mv. De weg (300 m²) kent een gelijkaardige diepte. Drie padelvelden (840 m²) zullen boven het huidige maaiveld gerealiseerd worden. Het terrein wordt daarom tussen 0,50 en 1,00 meter opgehoogd hier. Tenslotte komt er ook een groenzone, al zal hier de verstoring eerder minimaal zijn.
2. Uit meldingen van de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat er ter hoogte van het onderzoeksgebied een hoog potentieel geldt voor archeologisch materiaal uit de Romeinse

periode, de middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Vooral het landbouwkarakter van de omgeving komt in deze periodes naar voor. Er is echter ook een reëel potentieel voor steentijdmateriaal. Het onderzoeksgebied ligt niet ver van een cluster lithisch materiaal dat op dezelfde heuvelrug gesitueerd is. De nabijheid van water en de ligging op de zuidelijke flank van de heuvel zorgen mogelijks voor een hoog potentieel.

3. De noordelijke helft van het onderzoeksgebied is verstoord door de bouw van de tennisclub in de 20^e eeuw. Hier zullen amper werken plaatsvinden, behalve de realisatie van een stukje groenzone (90 m²) op perceel 22005A0360/00F000. De werken gaan door op percelen 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0363/00L000 en 22005A0361/00D000. Hier was een voetbalveld, waardoor een eventuele verstoring van de toplaag mogelijk is. Cartografische bronnen gaven geen andere bebouwing weer in deze zone.

Rekening houdend met deze argumenten schatten wij in dat er een potentieel is voor archeologische kennisvermeerdering en adviseren wij op percelen 22005A0363/00F000, 22005A0363/00E000, 22005A0363/00H000, 22005A0363/00L000 en 22005A0361/00D000 **verder onderzoek**. Op perceel 22005A0360/00F000, waar voor slechts 90 m² groenzone komt, wordt **geen verder onderzoek** geadviseerd. De overige percelen van de tennisclub, 22005A0358/00W000, 22005A0361/00B000 en 22005A0361/00C000, zijn ook **vrij van verder onderzoek**. Welke stappen er moeten genomen worden staat in het bijhorende Programma van Maatregelen.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		13 juli 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		13 juli 2018
Anouk Van Der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		13 juli 2018

7 BIBLIOGRAFIE

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Wemmel [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Sint-Servatius kerk [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2018.
- DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2018: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Geopunt Vlaanderen 2018: Basiskaarten (Luchtfoto's, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Geopunt Vlaanderen 2018: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Inventarissen Onroerend Erfgoed 2018 (Bouwkundig erfgoed, Landschapsatlas, Wereldoorlogrelicten, Historische stadskern, Beschermd stads- of dorpsgezicht, Archeologische zone, Zone waar geen archeologie te verwachten valt) [Online], inventaris.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/> (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Nationaal Geografisch Instituut (NGI) 2018: Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 10 juli 2018).
- Vandenbergh, N. & F. Gullentops. 2001. Kaartblad 26. Toelichtingen bij de geologische kaart van België – Vlaams Gewest. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie. Brussel.
- Van Ranst E. & C. Sys. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*. Laboratorium voor bodemkunde. Universiteit Gent: Gent.